Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 26 СЕНТЯБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 116 (7462). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

КПСС Центральни Комитето тIанийцаб «КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума установкашка хьежжа кхачан дош къоастаделга сихдара тIехьа ца а тетташ де дезарий хьакъехьара» соцам.

Соцам тIа белгалдаьккхад, парте XXVII съезда, КПСС ЦК майскии (1982 ш.) апрельскии (1985 ш.) Пленумий решенешка хьежжа агропромышленни комплексе боахам лелабара керда экономически механизм, интенсивни технологеш караерзаеш беш бола болх бухсоццаш хьахулаш даращца къахьегама коллективаш хьашт долаш хилар лакхдара воздействи еш, дIайохийтача средстваша юхахьалуш дар дукхагIа хилийтара гIо деш болга. ДIадахача шера юрта боахаме валови продукци 5 процент тIакхийттай, из карарча пятилеткагIа тIакхетийта лаьрхIачунца нийслуш я. Пайда беш йоаца колхозаши совхозаши кIезигьенай, цар рентабельность лакхъеннай, тIеххьарча шерашка эггара хьалха кIезигдаьд продукце единицага дIадодар.

Цу цхьан ханна, КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленуме белгалдаьккха ма хиллара, кхача сихха дукхагIа хилийтара йолаш йолча йоккхийча таронех бизза пайда эцац. Юкъера лаьрхIача отраслерчул шозза-кхозза лохагIа я юрта боахама продукци тIакхетийтара темпаш Таджикистане, Армене, Новгородски, Челябински, Амурски областашка. Латтачара меттахьа ца ялара явленеш дIаяханза я Узбекистана аграрни экономике.

Кхачан программа задане дикка тIехьайисай ялат даккхара Российски Федераци Украинан дуккха облаcташ, даьтта доаккха культураш яхара — Молдавски ССР, дулх даккхара — Казахски ССР, Литовски ССР. Кхачан проблемаш къоастаяра воча оагIорахьара Iаткъаш да юрт социально дегIайоалаяра даькъера белггала кхоачамбоацараш. Цу гIулакхашка дIайохийта капитальни вложенеш тIехьарча диъ шера 1,4-зза дукхагIа хинна яле а вахача цхьан сага лаьрхIа юрта хьалдеш дола чуIе цIенош дикка кIезигагIа да городашкарчул. ЦIенхаштта тIехьадусаш да нах баха моттигаш тоаелга, медицински культурно - бытовойи гIулакхаш дара сеть дегIайоалаелга, тIера чIоагIдаь наькъаш дехкилга.

ХIанз а йолаш я къахьегама коллективай боахам лелабара активности шоай лоIаме хилари дегIадоаладара духьале еш, бахача наьха инициативаш юхатетташ йола фактораш. Кхоачам болаш пайда эцац производствана лостам телара экономически рычагех, мела караерзаю планироване нормативни методаш, эшшача тайпара дегIаягIац договорни отношенеш. Рентабельность лоха йолча а пайда беш йоацача а колхозашеи совхозашеи йохкаш йолча продукце закупочни маьхашта лаьрхIа юкъейоалаяьча надбавкех цхьайолча хана пайда нийбу эггара хьалха къахьегамах доагIар дIадалара. ХIанз а дIаяланза я администрировани, боахамий, предприятей, организацей балха еш йола гIожа регламентаци.

Союзнии моттигерчеи планови а боахама а органаша кхачан проблема къоастаяра дизза теркалдац переработка база дегIайоалаяр сихделга лоархIаме хилар.

КПСС Центральни Комитето декхарийла яьй союзни республикай Компартей ЦК-ашн Министрий Советашн, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, автономни республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий Советий исполкомаш, боахама органаш, профсоюзни, комсомольски, кхыйола общественни организацеш КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа хIара районе, городе, областе, крае, автономни а союзни а республике кхачан снабжени дIахо белггала тоаелга Iалашдергдола гIулакхаш тIехьа ца а тетташ кийчдеи чакхдахен.

ТIадиллад демократизаце процессаш массе оагIорахьара шеръелга а кIоаргъелга а, агропромышленни комплекса, кхыча министерствайи ведомствайи предприятей а организацей а къахьегама коллективай, юрта бахача наьха, берригача гражданий инициатива дегIайоалаелга, кхачан ресурсаш дукхагIа хилийта уж хьашт долаш хилар лакхделга. Кооперации хьакъехьара ленински идеяш кулгала а лувцаш, майрагIа юкъейоалае боахам лелабара керда формаши методаши, из дар духьа хаьдда дIаяха колхозашка, совхозашка, промышленни предприятей гIонна долча боахамашка санна индивидуальни секторе а юртбоахама продукци дукхагIа йоаккхилга юхадетташ йола еррига духьаленаши увттаду доазонаши. ЧIоагIгIа хьал а доацаш дIайоаржае, боахам лелабара кердача хьалашка лоаццача хана дикка дукхагIа юртбоахама продукци йоаккхилга, из централизованни фондашка дIакхоачаяра планаш кхоачашъелга. Iалашдаь а моттигера снабжени белггала тоаелга вIаштIехьдаьккха а йолча партийни организацей балха опыт. Цу цхьан ханна хьалда дIадаккха иждивенчество, цхьабола кулгалхой ах низ мара тIа ца бохийташ болх бе гIертилга, шоаш эсала болх беш хилар бахьан долаш нийслу кхачан продукци кIезига хилар паччахьалкхен чотагIа юхаметтаоттаде гIертилга.

Динза дардгоацаш лаьрхIад мелиорацега дIайохийтача средстваша юхахьалур чIоагтIа лакхделга, цу фактора чотагIа кхача белггала тIакхетилга лоаццача хана чакхдоаккхаргдолаш. СССР Госагропром, СССР мелиорацеи хин боахамеи Министерство, союзни республикай Министрий Советаш декхарийла я цу лоархIамеча гIулакхе порядок оттае, эффективни йоацаш средстваш дIаухийталга соцаде, царех пайда эца эггара хьалха колхозаштеи совхозаштеи эшараш чоте а лоацаш кхы тIа продукци яккхараи цар экономика чIоагIъяран.

Массе а моттигашка еррига источникаш болх бе йолаялийтара чотагIа кхача дукхагIа хилийтара темпаш лоаццача ханашка лакхъяр КПСС Центральни Комитето лоархI парте политика кертердарех, овлангара декхар. Из кхоачашдеча хана дагадоагIаш хила деза экономика аграрни секторе общественни производство сихха дегIайоалаяр мехка кхачан дош къоастадара йола чIоагIа лард йолген предприятейи гражданийи гIонна долча боахамех, кхы тIа кхача баккхара йолча кхыча источникех кхы а биззагIа пайда эца таро луш йола дика база хинна из латтилген.

Юртбоахама производство дегIайоалаяра темпашта боахам лелабара экономически методаша еш йола воздействи чIоагIъяра, шоай производствени потенциалах эггара тIех эффективность йолаш пайда эцара тIаерзаяра КПСС ЦК-ас декхарийла яьй СССР Госагропром, агропромышленни комплексана чуйоагIа министерстваши ведомстваши 1988—1989 шерашка еррига подведомственни колхозаш, совхозаш, кхыйола предприятеши организацеши йиззача боахама расчетагеи шоаш шоашта финансировани яргеи яха.

Плановни финансовни органашта, агропромышленни комитеташтеи объединенештеи тIадиллад боахамашка, предприятешка, организацешка, дукхагIча даькъе цар шоай средствай чотагIа а долаш, шерра воспроизводство яр вIаштIехьдоаккхаргдола, агропромышленни комплексе дIа-хьа леладеча экономически гIулакхашта регулировани ю методаш хьалхагIе а кийчъе. Из деча хана къаьстта теркам тIабахийта общественно доаданза даргдоацаш доадаьр юхаметтаоттадари продукце дикал лакхъяра стимул луши дола, къахьегама овсарле айергйола, дIадодар лохдергдола закупочни маьхаш оттадара. ДIахохьо планировании финансировании яра, къахьегам вIаштIехьбаккхаран цох доагIар дIадаларан, доалдара демократизаци яра тIаберзабаь болх эргабаьккха тоабелга.

Динза дардгоацаш лаьрхIад реально этта хьали хозрасчето дIадехараши кхета а деш, хIара предприятии организации боахам лелабара кердача хьалашка ялар хIанзле а дIадоладелга, дIайохийташ йола средстваш хьатIадоагIача шоай ахчашцеи заемни средстваш дIатакхара ханащеи нийса вIашкадоагIаш хулилга. Къахьегамхошта алапи луча бокъонца йолаш йолча продукцеца юхаметтаоттаде йиш йоацача кредитех пайда эца практика дIаяккха еза. 3-бетта йолча ханна агропромышленни комплекса колхозий, совхозий, кхыйолча предприятейи объединенейи финансови хьал упахцIена дерзадара программа оттае.

КПСС ЦК-с партийни комитеташкара, советскии боахамеи органашкара хьадийхар еррига производственни подразделенеш къахьегам вIаштIехьбаккхара подрядни формашка йовлар 1988 шера чакхдаккхар. Цунца цхьана теркалде подряда формаши методаши хоржача деррига а дукхача тайпара хьалаш, цу лоархIамеча гIулакхера хьадда дIаяккха формализм, инертность, шаблон. Ма хулла хьаллаца йIаьххача хана (10—15 шера) къахьегама средстваш арендагIа дIаэца, лаьттан тIа бокъонца дай хила ловш йола къахьегама коллективаш.

Партийни, советски, боахама кулгалхой теркам тIабахийтаб дезален индивидуальнии подряд юкъейоалаеча хIанз а йолаш йолча нийса йоацача, цох-м фу пайда баргбар аьнна хетийтача факташта, подряда чуйоагIача йоккхача потенциальни тароний боагIаш бола мах ца бара. Уж организационни формаш юкъейоалаяра хьадда де дезараш делга тIадиллад. Производстве дакъадоацарашта, царца кулгалхойи специалисташи а болаш, цар баьча балхах алапи далар валови доходах тийша хилийта. ХIаьта иштта производствана стимулировани яра кхыйола формех пайда эца. Юрта боахама болхлошта цар хьегача къих натуральни оплата яра удельни боарам лакхбе, цун размераш бухсоццаш хьахулачунца чIоагIа ювза а ювзаш.

КПСС ЦК-с лоархI лаьттеи хьайбаши леладеча, продукци чакхйоахача промышленносте интенсификаци яра цхьана къахьегам вIаштIехьбаккхара подрядни формаши хозрасчети караерзаяр, цу кIийлен тIа нах кхачанца Iалашбелга дикка тоадар агропромышленни комплексе еча перестройка мах бара лоархIаме критерий.

Соцам тIа белгалдаьккхад, экономически социальни даькъе юрт дегIайоагIилга тIехьадусаш хилар дIадаккхара города промышленни, гIишлон, транспортни, кхыйолча предприятей таронех дIахо йодача хана а шерра пайда эца безилга. Городашкара предприятеши организацеши хьинаре дакъа лаца декхарийла я колхозийи совхозийи материально - технически база чIоагIъеча, къаьстта гаьнарча районашка, юрта наха чуIе цIенош, школаш, деша даха ха йоацача бернйи медицински учреждениеш, культурай бытен объекташ хьалъеча, наькъаш дохкача, юртара нах баха пункташ инженерни кийчъечен тоаечен. Уж балхаш делга вIаштIехьдаккха деза договорни кIийлен тIа, из дара предприятей санна, хIаьта боахама шии а низапи средстваши оарцагIа а йоахаш.

КПСС ЦК-с центре а моттигашка а партийни, советски, боахама органаш декхарийла яьй паччахьалкхен юкъара лоархIам бола декхараш — продукци чакхйоаккха промышленность сихха дегIайоалаяр, цунна керда технически Iалашо яр, юртбоахама продукци чакхъяккхар кIоаргдареи из лелаяр тоадареи чотагIа дика кхачан продукташ дикка дукха, реально тIакхетар вIаштIехьдаккхар — ма хулла сихагIа кхоачашдара низ тIабахийта. Плановни, финансови, агропромышленни, кхыйолча боахама органаша шоай практически балха тIа чIоагтIа кулгалде дезаш хIама да тахан а гаргарча перспективе а продукци чакхйоаха сфера дегIайоалаяр кхы тIа а кхачан продукташ хилийтара, цу чотагIа мехка къаман доход алсамъялара а эггара экономнии сихен никъ хилар.

Из проблема къоастаелга сихдар лоархIаме хилар кхета а деш, КПСС ЦК-с СССР Министрий Совета тIадиллад укх шин бетта юртабоахама продукци чакхйоахача а из лелаеча а предприятешка оттае эша оборудовани кхы тIа а 1988—1995 шш. арахецара хетаяь предложенеш оттае а КПСС ЦК хьачуяла а. Халкъа боахама дерригача доакъой предприятеш из декхар къоастадара юкъеозилга хиланза дардгоацаш лаьрхIад.

Соцамо хьалхадоаккх, бахача нахагара, колхозашкара, совхозашкара — совлен йолча юртабоахама продукцена заготовкаш яра, из ший предприятешкен давальчески кIийлен тIен чакхъяккхара тIаберзабаь. Центросоюзен цун органийн болх, хIаьта иштта снабженческо-сбытови болх а овлангара денз тоабелга. Хьайбашта, шурийна, сома, баьцадаараштa, эрий тIайоалача комараштен грибаштен заготовкаш яр, уж чакхъяхар, маьхалъяхар духьа, юрташкен болхлой поселкашкен бахача наха ду гIулакхаш шердар духьа, кооперативни хьисап дола торгово - заготовительнии продукци чакхйоахеи предприятей шерра сеть хьаяра тIаерзаяь моттигашкара предложенеш хьаллоацалга хиланза дардгоацаш лаьрхIад.

Боахама инициатива дегIайоалаяр, доалдеча гласность шеръяр, колхозашта, совхозашта, продукци чакхйоахача, гIишлон, кхыйолча подразделенешта кулгалдеча администрировани елга дIадаккхар духьа, нийса долаш лаьрхIад агропромышленни органий болх дIахо эргабаьккха тоабар, эггара хьалха районни боараме а долаш. Цига шерра пайда эца колхозий, совхозий, кхыйолча предприятей собране (конференце) хержа совет районни агропромышленни объединенена керте латташ хилара, хIаьта цун председатель боахамий дикагIболчеи сийдеш болчеи кулгалхоех цаI хилара опытах. Цига объединене болхлой аппарат совета подотчетни хила еза.

Партийни комитеташта, советски боахамеи кулгалхошта тIадиллад агропромышленни комплексера керда перспективни формированеш — Iилма - технически прогрессана карагIдаьнараш сихха юкъедоаладе, производствана айхха интеграци е, продукци чакхъяккха, лелае, маьхалъяккха, из талхар кIезигден ма хулла сихагIа из нахага дIакхачийтеи аьттув лу агропромышленни комбинаташи объединенеши, агрофирмаш, производственни (Iилма - производственни) системаш — ма хулла хьаллаца а дIайоаржае а.

КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеш кулге а лувцаш, союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, райкомашта тIадиллад кадраш хьахоржалга, уж балха тIа дIанийсъелга, кхетам лулга тоадар, колхозаш, совхозаш, агропромышленни комплекса кхыйола предприятеш идейно кхеташ, компетентни болча кулгалхощен специалисташцен чIоагIъелга. Хадданза йоакхо е колхоза председателa, предприятe директора сий лакха лоаттадара, боахамийн предприятейи стабильни состав хьаяра, цар компетенце долча дешашта, бокъо йоацаш гIод деттaлга, кхыйола санкцеш телалга соцаде. Керттера теркам тIабахийта еррига а кадраш Iомаяра, из хадданза деш а боахама доалдара хIанзара методаш кIоаргга караерзаеш а хила деза.

Мохк кхачанца Iалашбара дешаш толаме къестадеш болча агропромышленни комплекса болхлошта моральни стимулировани яр чIоагIде дезалга теркам тIаозаш да. Нийса лаьрхIад СССР Лакхехьарча Совета Президиумо юрта боахама а пунца бувзам болча доакъой а болхлой агропромышленни производстве хIара зона оттадаь декхараш кхоачашдарах а социальни сфера дегIакхувлара хоадам болла дакъа юкъедахьарах а паччахьалкхен совгIат далара хьалаш а порядок а къоастаелга.

КПСС ЦК-ас декхарийла яьй СССР Госагропром, СССР лакхерчен лаьрхIача юкъерчеи образоване Министерство юртбоахама лакхерчен лаьрххIача юкъерчен дешара - заведенешка специалисташ кийчбелга, дешара-кхетама процессан производствана доалдара хIанзарча методаштен юкъе органически бувзам хулга, студенташеи дешархошен боахам лелабара йола экономически механизм, интенсивни технологеш, Iилма-технически прогресса тIеххьара карагIдаьнна кердадараш, боахамийн предприятейи бокъонаш шеръяьча хьалашка управленчески болх бара навыкаш кIоарг-

(Инстедоалар 2-ча оагIо тIа).

Хьувкъам-87

IажагIча хьажкIий элаш

Лоаццача хана ээар тонн совгIа хIаьтта чуийца томараш тIехьа хьажкIаш Iайнай Назрановски района «Назрановский» совхоза йоккхача хьатта. Массехк шу хьалха иззал дошоча хьажкIий мухь цига Iайча еррига районе оарцагIйоаккхар хьажкIаш харжа, уж маьлхе йокъае, комбайнаша йитача лордех цIенъе. Лакхехьарча классашка деша дагIа бераш а укхаза хьакхувлар.

ХIанз цу тайпара сурт гац. Нах а массаза укхаза болх беш вола 25—30 саг мара вац. Арахьара хьахьожабаь уполномоченеш а хилац.

— Фуд ер? — хетт аз хьатта заведующега М.-Г. Вышегуровга. ДогIа делхе фу дергда оаш, иштта а бокъонца кхачанза, моша ма йий хьажкIаш?

— Сатем ба заведующе юхь тIа.

— Хьажал, — йоах цо, — еррал техника, еррал кийчо хилча сен сагота хила деза тха. Моша, тIаьда яле — морхаша вIалла малх тхона хьа ца кхоачийте а ераш йокъае низ ба, комбайнаша мелла дукха лордаш йоахкийте а — цIенъе могаргда, вIалла кулг а ца эшаш. Цу тIа, подрядни хьисапе болх беча тхона «арахьара» новкъостал Iа яха эшаш а дац.

Да а да хIанзара хьаттара гIулакх дай сатийна хила йиш йолаш. ХьажкIаш цIенъеш йола низ бола поточни лини я болх беш. ЛаьрххIа хьажкIаш харжа а цIенъе а аьнна арахийца дукха керда механизмаш, машинаш я.

Уж хиларал совгIа, шоай творчески хьаькъал оарцагI а доахаш керда хIамаш юкъе а кхухь хьатта болхлоша хьажкIаш цIенъяра, йокъаяра технологена. Бакъ-йоах заведующес: кхера безаш бац уж морхех. Шаьрача хьатта асфальта тIа йIаьхха лохнга кхаьсаьна каркасаш яьй укхаза ардакхий отходех цхьа метр хиллал лакха а йолаш. Цу тIа аьшка сетка биллаб. Цхьан оагIорахьа фо детта низ бола «Тау-0,75» яха вентилятор оттаяьй. Цо цу каркаса тоннела чу гIолла деттача фево ца хаддаш йокъаю кхай тIара йоагтIаше а IотIайоасъяь хьажкIаш. Лоацца аьлча, фермашка искусственни хьисапе йол йокъаю метод шоай балха юкъелькхай хьатта болхлоша.

— Укх шера эггара хьалха тхона дагадеха хIама да ер, — яхаш дувц хьажкIаш йокъаеча агрегата оператора Зурабов Мухьмада. — Ден а бус а цахаддаш болх бе йиш йолаш я агрегат.

Совхозе эггара хьалха ший гибридни хьажкIаш чуэца волавенна ПхьилекъонгийЮртарча отделенера звеньевой Котиев Шумоаха сагоде дезаш вац совхоза хьатта хьакхаьчача ший хьажкIий. Тешамеча, доал дергдолча кулгашка кхоач уж.

— Шумоахий кхай тIара хьажкIаш къаьстта оаха лоархIам беш я, — аьлар совхоза агронома - семеновода Гиреев ИбрахIима. — Фуна лаьрхIа кхеяь я уж. Цу тIа, лакха хьувкъам а кхебаьб цо ший 200 гектар хулача кхай тIа. 45—50 центнерал тIехлелх хIара цун гектаро луш йола томараш тIехь хьажкIаш. Цун кхай тIара хьа мел ена хьажкIаш йокъаяь, цIенъяь чутайса даьннад тхо.

Денгара денга айлуш, сихлуш йоагIа совхозе хьажкIаш чуэцара темпаш.

М. КАРАЕВ.

ЛаьрхIар кхоачашду

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дуза юбилей гаргаме кхоач дукхагIа хоамаш ух редакце республикерча промышленни предприятей коллективаша цIейна хьалхарча вахте доаха толамаш дувцаш.

Цу тайпара хоам кхаьчар укх деношка «Грознефтехимремстрой» треста гIишлонхошкара.

Ер шу дIадоладелча гIоне цхьа бутт дIабахийтабац цар шоаш тIанийца декхараш кхоачаш ца деш. Генподрядага гIишлон балхаш дара нийс бетта план хIанзле кхоачашъяьй треста коллективо. Духхьал ер бутт бовлехьа паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа кхоачашдергда 670 ээар сома маьха гIишлон-монтажни балхаш. ХIаьта ший низаца кхы а дукхагIа балхаш чакхдоахаргда цо.

ГIишлон балхашка дIадодар кIезигдарах, кхом барен хьурмат дарен режим нийса лелаярах духхьала укх шера планал совгIа 121 ээар сома пайда баьб треста коллективо паччахьалкхенна.

Сийлахьча Октябра сийна коллектива юкъе яьржача социалистически яхье хадданза дика толамаш доахаш хьайоагIа гIишлошъеча механизаци яра йолча управлене Н. Любимов керте латта коллективи А. Борисова кулгалдеча специализированни ремонтно - гIишлон управлене коллективи.

IИЛМАНХОЙ ГУЛБЕННАБ

Селхан Л. Толстоя цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университете ший болх дIаболабаьб «Советски литературеи Кавказн» яхача Ерригсоюзни Iилман конференце.

Из конференци хетаяь я Кавказа региона вахарцарча советски литература бувзам тайп - тайпара аспекташ тахкара: къаман литератураша вIаши еча влияние, традицейи новаторстваи, социалистически реализма искусствера «лоаман мехка» темен суртсибати хьагойтара, Кавказа йоазонхой кхоллам Iомабара проблемашта, литературни краеведене дешашта.

Вай мехка тайп - тайпарча миIингашкара — Москвера, Ленинградера, Киевера, Фрунзера, Ереванера, Краснодарера, кхы дуккха моттигашкара Iилманхой баьккхаб цу конференце дакъа лаца.

Иштта конференце ба вай республикера а лоалахарча республикашкара а литературни кавказоведене дешашца хьашт долаш мел бола нах.

Дег тIара хьаьший тIаэцаш бар Нохч - ГIалгIайчен литературацa бувзам бола Iилманхой а университета болхлой а.

Царга моаршал хьаттар Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета проректора И. Р. Лоова.

Дег тIара доагIа дIайха дешаш аьлар Нохч - ГIалгIай халкъа поэтессас Р. С. Ахматовас.

Пленарни заседани дIайолаелча «Советски литературеи Кавказн: из Iомадара аспекташ, проблемаши перспективаши» яхача темагIа доклад йир ЧИГУ доцента филологически Iилмай кандидата Ю. Б. Верольске.

«Советски дукхача къамий литературеи Кавказн» яхача темагIа яр Ставропольски паччахьалкхен педагогически института профессора, филологически Iилмай доктора Л. П. Егоровас яь доклад.

Конференце ший болх тахан дIахо бергба. Цунца хьашт дарий цига дакъа лаца таро хургъя.

Х. АУШЕВА.

КПСС ОБКОМЕ

Парте областной комитета бюро аргIанара йоаца заседани хилар КПСС райкомийи горкомийи хьалхарча секретараша, РАПО-йи халкъа тIахьожама комитетийи председателаша, республика цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхоша дакъа а лоацаш. Гуйрийнара кхашкара балхаш чакхдахара тIехьатетта йиш йоацача гIулакхех, хьайбаш Iанга кийчдарах, юртбоахама продукце эггара лоархIаме дола тайпаш дахара а кийчдара а хьакъехьара юбилейни шера а пятилетка хьалхарча шин шера а планаши декхараши дувцилге йоаццаш кхоачашдарах долча дешага хьежар.

КПСС обкома бюрос белгалдаьккхар Кхачан программа кхоачашъелга дуккхача а даькъе укх юртбоахама шера бухсоццаш хьахулачунца къоастадеш хилар. Хьувкъам чуэц, гуйрийнара кхашкара балхаш ду, хьайбашта Iана кийчо ю бIаьсти тIехьа яларагIа, ахка йокъал атта хиларагIа, Iалама кхыйола факторaш хиларагIа эттача чоалханеча хьалашка. Бакъда республикански агропромышленни комитето, парте дуккхача горкомаша, райкомаша, районни агропромышленни объединенеша, колхозий, совхозий кулгалхоша массаза а яц йоагIача тайпара эттача чоалханеча хьала терко, гуйрийнара кхашкара деррига балхаш чакхдахара, хьайбаш Iанга кийчдара хоадамбеш дола гIулакхаш дац. Кхашкарчеи фермашкарчеи къахьегамхошца хьадда организаторски политически болх бара метта хадданза собранеш, совещанеш ю, факташ ювц, н. кх. ду. Къаьстта ледара я цу хьакъехьа агропрома аппарат. ХIаьта эггара лоархIаме, тIехьатетта йиш йоаца дешаш къоастадара бехиткхам цхьанне а шийна дIатIаэца тигац. Из деррига а Iаткъ производстве. Меллашха чуэц ялата йийна хьажкIаш, генараш Сунженски, Назрановски, Грозненски, Малгобекски районашка, дуга — Шелковски районе. Дакха бахьан доацаш мела чуэцаш я коартолаш, сомаш, комсаш, кхыйола тIехьа кхача культураш, иштта мела да уж паччахьалкхенна дIалулга, республика городашкеи юрташкеи баха нах сомашца а баьцадаарашца а Iалашбелга. Кхашка, масала, кхоачамболлаш морковь а кабуц а я, хIаьта Грозне тикашка яц. Iай баара кхоачамболлаш дIаоттабац сомаши баьцадаараши.

Рапс дIайийна яьннацц Сунженски, Шелковски районашка. Во лел дIадув фугурахьа культураш дIаера лаьтта кийчделга, удобренеш йохкилга, лаьтта тIоадал хилийтара хий дуллилга. Ма доагIIара кийчдац доакъар, къаьстта Наурски, Шелковски, Сунженски районий боахамашка. Шарша, сомаши баьцадаараши Iайда юсача хIамай, свекла баьца, генарех хьакъастарий чотагIа ма хулла дукхагIа доакъар Iалашде йолча таронех пайда эца гIулакхаш массанахьа а дац. Массе а боахамашка дIалаьрхIа а хьайбаша Iа доаккхаргдолча моттигашка хьатIазза а дац доакъар. Ча кийчдара болх мела бу.

Дуккхача боахамашка тIехьадусаш хьал а ю, тоа а ю хьайбай помещенеш, доакъара цехаш, котельнеш, мастерскеш, наькъаш, нах чубаха цIенош, больницаш, школе даха ха йоацача берий учрежденеш, юртара школаш. Хьайбаш леладеча наха хиланза дардгоаца производственно - бытовой хьалаш хилийтара йоагIаш йола йоахко яц цхьайолча партийни комитеташа, халкъа депутатий Советаша, профсоюзнии боахамийи кулгалхоша. Дуккхача фермашка хьайбаш леладерашта бIайха кхача бац, медицински, торгови, культурно - бытовой гIулакх дац, массанахьа а эггара хьалха хиланза дардгоацача кхачан товаращца Iалашбаьбац уж.

Бюро белгалдаьккхар баха нах кхачан продукташца Iалашбеча юрта а городе а цкъаза уж йоацаш хилар паччахьалкхени кооперативнии торговле, КПСС Грозненски горкома, горисполкома, КПСС обкома цхьайолча отраслеви отделий болхлоша шоашта тIадилача гIулакха терко еш ца хилар да. Духхьал цу бахьанагIа цкъаза г. Грозне торговле боацаш хул колбаса, шекар, юрта — крупаш, макаронаш, вермишель. Еррига из продукци йолаш я складашка, базашка, дулха комбинате.

Хьувкъам чуэцача, гуйрийна кхашка балхаш деча, хьайбаш Iанга кийчдеча геттара цIенхашта хала хьал оттар бахьан долаш, КПСС обкома бюрос КПСС горкомашта, райкомашта, НГIАССР Госагропрома, районни агропромышленни объединенешта, колхозийи совхозийн партийни организацешта тIадилад:

— ялата йола хьажкIаш, баьцадаараш, сомаш, комсаш, шекара а доакъара а свеклаш чуэцилга вIаштIехьдаккхара геттара сиха гIулакхаш де, доакъара запасаш хьалйнзара таронех ма могга дукхагIа пайда эца, доахана Iа доаккхаргдолча моттигашка уж хьатIаозилга Iалашде;

— хьувкъам ца бойташ чуэца, юртбоахама продукце керттера тайпаш паччахьалкхенга дохкара шерен пятилетка шин шерен планаш дувцилге йоаццаш кхоачашъелга Iалашде, юбилейни шера декхараш кхоачашдергдола гIулакхаш де;

— гурахьа культураш дIаера ший ханнахьа лаьтта кийчде, ма могга лоацагIча хана шоллагIча классал лохагIа доацача фуца, цхьан ханна минеральни удобренеш а товсаш уж дIайийна яха;

— зябь еш лаьтта ахара, керттерча обработкана кIал йохийташ бизза кхоачам болаш органически минеральнии удобренеш товса, бIаьсти дIаювча культурай дIадув фу цIенделгеи дIадувча кхоачадеш кийчделгеи сихде;

— Iанга доахан кийчдара, 1987—1988 шерий Iай хьайбай продукташ дукхагIа яхара долча кхоачамехи таронехи кхы а дикагIа пайда эцара бола организаторски массово - политически болх чIоагIагIа бе. Фермай болхлой хьинари творчески инициативеи лакхъяра, рузкъан кхомбара тIехьара социалистически яхь дегIайоалае, боахама доал ца деш хиларцеи рузкъа доадарцеи хьадда къовсам лоаттабе. Боахам лелабара экономически методий лоархIам теркал а беш, фермаш кхы а чIоагIагIа тIагIертан цхьан хIамана тIаерзаяьи йиззача хозрасчетагеи ше шийна финансировани яргеи яха. Хьайбай боахаме бригадни дезален подряд хьинарегIа юкъейоалае. Iа доаккхача хана доакъарех рациональни пайда эцара керттера теркам тIабахийта, уж чакхдоахилга вIаштIехьдаккха, доакъара хIара килограмм кийчъяь мара хьокхаргйоацаш гIулакх де. 1 ноябрь тIакхачалехьа доакъара цехаш хьалъяьи тоаьи яха.

Соцкультбыта объекташ — школаш, берий бешамаш, больницаш, фельдшерско-акушерски пункташ, банеш, хIаьта иштта нах чубаха цIенош сихагIа хьалдаь дахара къаьстта теркам тIабахийта. Геттара дика йолаш уж болх бе дIаяла гIерта. Iай юртара соцкультбыта предприятеши объекташи хадданза болх беш хулга Iалашде. Болхлойи колхозхойи доагорца а спецбарзкъашца а Iалашбергбола гIулакхаш де, частни секторе долча доахана доакъарца йиш йола новкъостал де.

Бюрос НГIАССР Министрий Совет, унахцIено лораяра, культура, торговле, бытовой гIулакх дара министерстваш, респотребсоюз декхарийла яьй Iан замалахьа юртарча къахьегамхошта дикагIа медицински, культурни, торгови, бытовой гIулакхаш де, цу учрежденей кулгалхой хан - ханнахьа кхашкеи фермашкеи хулга, болхлоштен колхозхоштен эшарашка хьожилга, гIулакхашта хан-ханна влияни еш хулга хьадийхар.

Парте Грозненски городской комитета тIадиллад промышленноста, гIишлошъеча, транспорта предприятеша юрта шефски новкъостал дарца дувзаденнача дешашта дукхагIа теркам тIабахийта. Рынкаша, торговлеи общественни кхачани предприятеша беча балха, продукце дикала хIара дийнахьара тIахьожам лоаттабе. Городе баха нах кхачан продукташ йоацаш ца бита.

КПСС обкома бюрос КПСС горкомаш, райкомаш, НГIАССР Госагропром, РАПО, колхозийи совхозийи партийни организацеш декхарийла йир хьаяь яьннача производственни потенциалах ма могга дукхагIа пайда эца, кхашкеи фермашкеи беш бола организаторски политически болх хьинарегIа бе, бухсоццаш дар эггара дукхагIа хилийтара тIехьара социалистически яхь лакхъе, цо йиш хулийтаргъя кхашка болх бернйи хьайбаш леладерийи шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашде, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизара магбоагIIара накъабаха.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

(Нистедоалар.
Доладур 1-ча оагIо тIа).
га караерзаелга, йиззача боахама расчетаген самофинансированеген уж йоахалга Iалашде.

Соцамо декхарийла ьй ВЛКСМ ЦК, СССР Госагропром партийни, советски, боахамий организаца цхьана агропромышленни комплекса керттерча доакъошка кагирхой ма хулла дукхагIа юкъсозара болх бе, царна эша производственни, жилищни, культурно-бытовой хьалаш хьадара е эзза йоахко с. Къаьстта теркам тIабахийтаб РСФСР Iаьржа латташ доацача зоне, Сибаре-гIарча, Гаьннарча Малхбоалехьарча экономически эсала йолча колхозашкен совхозашкен стабильни йола къахьегама коллективаш хьаяра. Юрта боахама, халкъа образоване, культура, медицински, торгови, бытовой гIулакхаш дара специалисташ, иштта массови профессей кадраш юкъе йола кагирхой группаш хьежае цу боахамашка.

ВЛКСМ ЦК-на, СССР Госагропрома, Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Керттерча политически управленена тIадиллад запасе болхача бIухошта юкъе эшаш бола кхетама болх белга. Юрта боахаме болх бе безам бараш колхозашка, совхозашка, кхыча предприятешка хьежабе.

* * *

«Гражданий коара боахамаш, коллективни сомий бешамаши огородничествон дегIадоаладара кхы тIа де дезарехи» яха а «Предприятей, организацей, учрежденей гIонна дола юрта боахамаш дIахо дегIакхувларахи» бола а КПСС ЦК-н СССР Министрий Советен соцамаш тIанйцад.

* * *

Гражданий гIонна дола боахамаш, коллективни сомий бешамаши огородничествон дегIакхувлара дикагIдола хьалаш хьадара, укхаза цIенхаштта дола кхоачамбоацараш дIадахара КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон декхарийла ьй союзни республикай Компартей ЦК-аш, Министрий Советаш, СССР агропром, парте крайкомаш, обкомаш, райкомаш, автономни республикай Министрий Советаш, крайисполкомаш, облисполкомаш, горисполкомаш, райисполкомаш де дезар де гражданий гIонна долча боахамашка, коллективни сомий бешамашка, огородашка дулх, шура, коартолаш, баьцадаараш, сом, ягодаш йоахилга стимулировани яра эффективни дола гIулакхаш де. Къаьстта теркам тIабохийт договорни хьалашка, коллективни а дезала подряда а принципаш тIа бахача наьха гIонна долча боахамаша общественни производстваца кооперацн елга дегIакхувлара.

Коарча участкай йоккхал а гражданий гIон долча боахамашка хьайбаш, коа тIара оалхазараш леладара боарам а оттабу халкъа депутатий моттигерчен поселковни Советаша, колхозашен совхозашен колхозхоша, совхозий болхлошен гIулакхерча нахен юрташка бахача кхыча наха общественни производстве дакъа лацарга хьежжа.

Юрташка а бахаш хьайбаш, коа тIара оалхазараш, коартолаш, баьцадаараш, ягодаш, моша доакъар, кхыйола культураш кхеяра потребительски кооперацe боахамащцен организацещцен оттадаьча договорех уж йохка безам болча колхозхоштен, совхозий болхлоштен, кхыча гражданаштен йIаьхача хана лаьрхIа лаьттан участкаш а телаш, арендни подрядагIа шерагIа пайда эцалга могадаьд колхозашта, бокъо еннай совхозашта, кхыча юртбоахама предприятешта.

СССР Госагропрома, союзни а автономни а республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашта хьалхашка декхар оттадаьд гIонна дола боахамаш леладара нахага къона хьайбаш, коа тIара оалхазараш дукхагIа дохкара хоадам болла мероприятеш отта а йий, чакхьлха.

Бокъо еннай совхозашта, паччахьалкхен юртбоахама кхыча предприятешта, колхозашта а могадаьд гражданашка говраш, дукъ ду кхыдола хьайбаш дохка, уж леладе а гIонна долча боахамашка, боахамашцарча договорах царца болх бе бокъо а луш.

Юрташкарча районашка нокхарий леладара общественни вIашагIйохкалга, эша инвентараца, дIа-хьа лелача платформашца уж Iалашбелга нийса лаьрхIад, гражданашта мел эша нокхарий хургдолаш, нокхарий питомникий болх тоабе лаьрхIад.

Партийни комитеташта, советски а боахама а организашта тIадиллад колхозхошта, совхозий, агропромышленни комплекса кхыча предприятешка болхлошта, гIулакхерча наха фусамаш Iалашъяра дукхагIа йоакхо елга.

Совхозашта, юрташкарча моттигашка йолча агропромышленни комплекса кхыча предприятешта, организацешта бокъо еннай, иштта колхозашта, потребительски кооперацe организацешта а могадаьд паччахьалкхен капвложенеех е боахамий, предприятей, организацей шоай средствaex хьалдаь усадебни хьисапе дола цIенош шоай болхлошка дохка, цу коа хьалъь гIишлош а йолаш, цIеноех болча маьхех 40 процент хIара бетта нийсса дакъа а луш цу болхлоша 50 шера хьатокхаргдолаш.

Юрта бахача наха шоай доалахьа чубаха гIишлош хьалъелген подсобни боахамаш леладелген дикагIа дегIадоаладайтар духьа юрта бахача гражданашта кредиташ тела лаьрхIад:

Чубаха шоай доалахьа цIеноши коа кхыйола гIишлоши хьалъяра 20 эзар сом, кредит хьанйцача кхоалагIча шера денз дIадоладенна, 50 шера дIатекха а дезаш; хьайбаш, коа тIара оалхазараш чудохка гIишлош хьалъяра 4 эзар сом, кредит хьанйцача кхоалагIча шера денз дIадоладенна, 10 шера дIатекха а дезаш;

Ший доалахьарча боахаме балхаш дара эшаш йола кIезгача механизаце средстваш Iалашъяра 1 эзар сомага кхаччалца, 3 шера дIатекха а дезаш.

Гражданашта кредит дукхагIа дала лаьрхIад, етт эца лур 1 эзар сомага, Iаса эца лур 500 сомага кхаччалца, долаш долча законодательства лаьрхIача хьалех дIатекха а дезаш.

Кагий бераш хилар бахьан долаш общественни производстве балха боацача кхалнаха колхозашца, совхозашца, потребительски кооперацe организацещца договораш а йолаш, шоай подсобни боахамашка доахан, коа тIара оалхазараш кхедеш, коартол, баьцадаараш, баьццарен кхыйолен культураш кхееш цар йоаккхаш йола ха юкъарча къахьегама стажа юкъеяхийтача бакъахьа хургда, аьнна лаьрхIад.

ХIара областе, крае, областашта екъалуш йоацача автономни союзни республике сомийн хьсен коллективни бешамаш Iояхкара схемай разработкаш йистейоахалга сихде лаьрхIад, коллективни сомийн хьсен бешамашта лаьрхIа хIара район энергеца, хица, телефонни бувзамца Iалашъелга вIаштIехьа а доанкхаш. Коллективни сомийн вештен бешамашта лаьрхIа паччахьалкхен лаьттан фондера лаьтташ дала лаьрхIад, цу даькъе даланза даргдоацаш хуле, колхозий, совхозийн кхыйолча юртбоахама предприятейн лаьтташ а луш. Цунца цхьана дуккхаза вIаштIардаьча цIеношка бахача колхозхошта, совхозийн кхыйолча юртбоахама предприятейн болхлошта садоводчески товариществаш вIаштIехьяхара таронга хьажа деза.

Уж Iояхкара чIоагIъьлча схемайгIа йоагIIача бесса коллективни сомийн хьсен бешамаш яра, халкъа депутатий Советий районни (городской) исполкомий решенеш ларде а лаьца, луш дола лаьтташ заявкаш хьакхаьча бутт балалехьа дIа дала дезаш оттадаьд.

СССР мелиорацен хин боахамен Министерства, СССР энергетикан электрификацен Министерства, СССР кхыйолча министерствайн ведомствайн предприятештен организацештен могадаьд сомийн вештен коллективни бешамаш хица, электроэнергеца Iалашъяра, цига эша гIулакхаш дара чакхдоахаш дола балхаш сихделга, керттерча даькъе укх пятилетке уж чакхдаха а хьожаш. Уж балхаш чакхдаха могадаьд духьал садоводчески товариществащца договораш а деш, подрядни балхийн деча гIулакхий боарамаши планашта уж юкъе а кхувлаш.

Садоводчески товариществай членашта бокъо еннай шоашта хьакъоастаьйча участкаш тIа, терраса, (уйче) мансарда, иштта коа тIара оалхазараш, кроликаш лелае, боахама инвентарь лоаттаен кхыдолча эшарашта лаьрхIан (къаьстта латташ е пенах пен боаллаш) йола боахама гIишлош йоацаш, 50 квадратни метр майда а йолаш. дIоахдеш дола садови цIенолгаш хьалде. Участка тIа хьалъе йиш я юртбоахама культураш хьалкхеяра теплицаши йоахъеш йолча грунта кхыйола сооруженеши. ЦIенна е боахама гIишлонна кIал подвал яккха йиш я. Садови участкаш лелаяра хьалха мел хинна ограниченеш дIаьхай.

Соцамо бокъо лу садоводчески товариществай членашта садови цIенолгаш хьалдаран садови участкаш тIа балхаш даран 5 эзар сомага кхаччалца кредит дала, кредит хьанйцача кхоалагIча шера денз дIадола а даь, 10 шера дIатекха а дезаш.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР торговле Министерствана, СССР унахцIено лораяра Министерствана, Центрсоюза, советскин боахамен органашта могадаьд садоводаштен огородникаштен торговни медицински гIулакх делга тоаде, царна эшаш йола садово-огородни инвентари кхыдола товараши Iалашделга дизза кхоачашде, хьаьккха совйола юртбоахама продукци дIачуийеча пунктай сеть шеръе. Къаьстта теркам тIабахийтаб садови цIенош, гIишлон материалаш, транспорт, гIишлон-ремонтни кхыдолчен гIулакхащца дувзаденна дола бахача наьха хьашташ кхоачашдара.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР Госагропрома, Центрсоюза, СССР министерствашттен ведомствашттен могадаьд шоай доалахьа подсобни боахамаш долча гражданашта, садоводаштен огородникаштен маьхах деш долча гIулакхий боарамаши тайпаши лоархIам боллаш шерде, цу гIулакхе беш бола кооперативни индивидуальни болх шербара новкъостал де. Къаьстта теркам тIабохийт лаьттай участкашта обработка яр, удобренеш йохкаре дIатовсарен, дIайийна хIамаш лораяра средстваш тохар, чубаха цIеноши боахама гIишлоши хьалъяри царна ремонт яри, зIамигача механизаце средстваши садово-огородни инвентари проката дIаялар, коа тIарча хьайбайн кроликийн цIокилгашта сулув дар, даваьльчески ларда тIа продукци чакхъяккхар, зооветеринарни агрохимически гIулакх дар санна, дола гIулакхаш дара. Шоай доалахьара подсобни боахам лелабеча, коллективни садоводствен огородничествен бахача наха гIо дара Iояьча опытах ког гIортолга еш, звеньяш вIаштIехьъяха могадаьд хIара колхозен совхозен, кхыйолча юртбоахама предприятешка.

Минеральни удобренеш арахецара йолча СССР Министерстваненг СССР химически промышленноста Министерстваненг тIадиллад бахача наьха хьашташ дизза кхоачашдергдолаш боагIIача боарамагIен ассортиментагIен расфасованни тайпара минеральни удобренеши пестицидаши дукхагIа арахецара кхы тIа а де дезараш де.

СоцамагIа тIадиллад автономни республикай Министрий Советаштен халкъа депутатий моттигерча Советаштен профсоюзни органаща, агропромышленни комитетаща, объединенеща цхьана наьха шоай доалахьара гIонна бола дика боахам, сомий а хьаьса а бешамий участок белгалйоаккхаш хьажараши конкурсаши чакхйоахилга, хьалхалаттача опыта пропаганда еш йоагI-йоагIаш йола ярмаркаши выставкаши вIаштIехьйоахилга шерагIа практикана юкъедоаладар. Нийса лаьрхIад гражданий, сомийн хьсен бешамаш лелаерий шоай доалахьарча гIонна долча боахамий балха Еррисоюзни хьажараш чакхдахар, СССР, ВДНХ, республикански, краевой, областной выставкашка итогаш а ергйолаш котбаьннарашта совгIаташ а лургдолаш.

* * *

Къахьегама коллективаш кхачанца Iалашъелга тоадара предприятей, организацей, учрежденей гIонна дола юрта боахамаш дIахо дегIадоаладара гIулакха бокха лоархIам а беш, КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон союзни республикай Компартей ЦК-аши Министрий Советаши, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, автономни республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий краевой, областной, городской, районни Советий исполкомаш декхарийла ьй КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа предприятей, организацей, учрежденей гIонна долча боахамашка кхачан продукци дукхагIа яккхийтара йола хьадда практически мероприятеш чакхъяха. ТIадиллад цу тайпарча хIара боахама производственни экономически балха анализ елга, къахьегама коллективаш Iалашъелга тоадара дулхашурий а кхыйола а продукци дукхагIа яккхара йолча таронех кхы а биззагIа пайда эцилга Iалащдара дола хьадда гIулакхаш чакхдаха, материально-технически финансовни средствaex пайда эцача йоагIIаш йола порядок оттае. Лоаццача ханашка хозрасчет кара а ерзае мехка предприятей, организацей, учрежденей гIонна дола юрта боахамаш рентабельни болх барга а даха.

Союзни республикай Министрий Советашта (областашта йийкъа йоацараштa), автономни республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта, облисполкомашта тIадиллад предприятейи организацейи гIонна долча юрта боахамашта яла лаьттан участкаш лохилга. Нагахьа санна эшаш моттигнийслой бокъо еннай гIонна дола юрта боахамаш хьаде пайда беш йоацен рентабельность лоха йолен совхозаш е цар боахама чура подразделенеш предприятештен организацештен дIаяла, хIаьта иштта экономически эсала йола колхозаш царна дIатIа чIоагIъе а.

Чкъаьрий дукхагIа дахар духьа могадаьд чурча Iамарчий таронех шерагIа пайда эцилга, дукккача ханна предприятешта, организацешта, учрежденешта уж дIатIачIоагIделга. Цу гIулакха шу чакхдалалехьа долаш долча прудашта, Iамарчашта, хий сецадеча моттигашта инвентаризаци е еза, цар базе гIонна дола боахамаш хьадара дешаш къоастаде деза.

ГIонна дола юрта боахамаш вIашагIдохкача хана шерагIа балха юкъейоалае еза кооперацe принципаш, хьаде деза тайп-тайпарча отраслей предприятей средстваш вIашагI а тохаш цхьана болх беш дола хьайбаш кхоаба боахамаш, фермаш, тепличи комбинаташ, ма могга дукхагIа пайда эца беза кхыча организационни формаех, договорни условеех шерагIа дегIадоаладе деза колхозащцарен совхозащцарен, боахамий юкъарча предприятещцара производственни бувзамаш.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайисполкомашта, облисполкомашта, министерствайн ведомствайн кулгалхошта тIадиллад 1987 шера кийч а яь чIоагIъе теплични боахамаш дегIадоаладара планаш, 1990 шера городе вахача хIара сага лаьрхIа 0,6—0,8 кв. м кхоачаш къайла грунт хургйолаш эггара хьалха хьадоала баьцадаараш леладергдолаш.

СССР Госагропрома, союзни республикай госагропромашта, агропромышленни комитеташта, объединенешта тIадиллад гIонна дола юрта боахамаш долча предприятей, организацей, учрежденей заявкашка хьежжа, йоагI-йоагIача регионерча колхозаштен совхозаштен оттаьча нормативегIа царна тракторaш, юртбоахама машинаш, минеральни удобренеш, кхыйола материально-технически ресурсаш дIахьежаяр а йохкар а Iалашделга (СССР Госагропрома номенклатурагIа), хIаьта иштта дикача фух дола хьайбаши коатIара оалхазараши, сортовой фу а дIаювш йола материал а лоаттаелга, ветеринарни агрохимически гIулакх делга, тракторaш, юртбоахамен кхыйолен машинаш тоаелга вIаштIехьдаккхар а.

СССР Госснабаи СССР Госагропромаи тIадиллад министерствайн ведомствайн заявкаех гIонна долча юрта боахамашка дулх чакхдоаха шурий цехаш, консервни производстваш, холодильникаш, хранилищаш, кхыйола производственни объекташ хьалъяра эша технологически оборудовани хьежаелга.

СССР газови промышленноста Министерствана, СССР энергетикан электрификацеи Министерствана, СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствана, СССР минеральни удобренеш хьаяра йолча Министерствана, СССР химически промышленноста Министерствана, СССР кхыча министерствaштен ведомствaштен, союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад электростанцешта, газокомпрессорни станцешта, йIовхал тела ресурсаш йола кхы тайпарча предприятешта проекташ оттаеча, керда яраш хьалъеча, болх беш ярашта реконструкци еча а шеръеча а хана вIалла а хиланза даргдоацаш лархIа цига теплични, чкъаьрий, кхы тайпа гIонна дола боахамаши цехаши хьаелга. 1988—1989 шш. чкъаьрий леладеш хила еза болх беш йолча ТЭЦ еррига водоемаш.

Предприятей, организацей, учрежденей гIонна долча юрта боахамашта а йоагIаш хургъя материально-технически база вIаштIехьяккхарген шеръярген дIадодачоа кредитовани яра совхозашка лелаеш йола условеш.

Оттадаьд, 1988 шера денз гIонна долча юрта боахамий лаьтташка мелиоративни балхаш делга юртбоахама предприятешта белгалъяьча порядкагIа а хьалашка а чакхдоахилга.

Предприятей, организацей, учрежденей кулгалхошта бокъо еннай, облисполкомашца, крайисполкомашца, автономни республикай Министрий Советащца, областашта йийкъа йоацача союзни республикай Министрий Советащца дага а баьнна, нагахьа санна эшаш дале керда вIашагIдохкача гIонна долча юрта боахамашка кулгалдеча болхлошта, специалисташта, керттерча бухгалтерашта цу шера продукци маьхалъяккхара планови боарамал 1—2 группа лакхагIа хургдолаш 2—3 шера должностни окладаш лакхде.

СССР Госагропром СССР министерствайн ведомствайн заявкех декхарийла я предприятей, организацей, учрежденей гIонна долча юрта боахамий кулгалхойн специалисташи кийчбе а цар квалификаци лакхъе а, цу боахамий балха хьалхалатта опыт вIашагIтохара дукхагIа терко е.

* * *

СССР Гостелерадиона, центральни а моттигерча газетий редакцешта, ТАСС, АПН, массови информаце кхыча средствашта могадаьд КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежжа кIоаргга, лерргIа, боарраме кхачан проблема кхоачашъяра гIулакхаш дувцийта, кердача экономически организационни ларда тIа агропромышленни комплексерча перестройка опыт вIашагIтоха а цунна хьинаре пропаганда е а, майрагIа дувца тахан юрта хулача социально-экономически процессаех, уж къаьгга, наха кхетаергйолаш, ерригача динамизмаца а вIашдухьаленашца а ювцийта. Машар боацаш къовсам лоаттабе косноста, рутинана, бехтокхам боацаш хилара духьала, массе а оагIорахьара хьаллаца моттигера инициатива, айде кхом а беш боахам лелаберий общественни сий, юрта дерригача социально-экономически вахаре перестройка еча хьинаре дакъалоацарий сий.

ЛЕНИНГРАД. Арахьарча рынкана эшарашка хьежжа производственни программа оттае В. И. Ленина цIерагIча «Невский завод» яхача объединенена новкъостал ду цун подразделени йолча «Невмашэкспорт» яхача фирма сотрудникаша.

Машинашъераша хьалха а лоаттайора доазол дехьа дIаухийта продукци. Металлургически промышленноста эша цар турбинаш, компрессораш, воздуходувкаш, газ хьаувзаш дIаухийта агрегаташ болх беш я ткъаь ялх мехка.

ХIаьта хIанз кхыдар да. Объединени мах бе йолаеннай юкъе оттараш боацаш доазол дехьарча заказчикашца, цу тIара кхы тIа пайда а боалаш. Инженераш, экономисташ, юристаш, юкъе бола состав йола «Невмашэкспорт» мах бе хьашт долаш я, хIанз хьанйцача валютах хIама ца эшшаш объединене бюджете ма кхоачий.

Валюта хьаэцаш, машинаш ерий йиш я шоай производствана сихагIа модернизаци е, балха овсарле йоккха йола импортни оборудовани дукхагIа эца. Арахьарча торговле духхьаларча бувзамаша йиш хулийтаргья производства низкъала моттигаш сихагIа дIаяха.

СУРТА ТIА: «Невмашэкспорт» яхача фирма директора заместитель Юрий Никитин (юккъе), объединене Iилма-технически отдела сотрудникаш Галина Кожич, Сергей Кирюков (аьттехьа) хьатIадоагIача шера хургйолча дунен халкъашта юкъерча специализированни йолча торгови выставкашка яхьийтара йола В. И. Ленина цIерагIча «Невский завод» яхача объединене экспонаташ кийчъеш ба.

С. СМОЛЬСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

НОВ. В. Н. КУЧИНСКЕНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхкача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи, ваьча дийнахьа денз 50 шу дизарца дувзаденна Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Кучинский** Виталий Николаевича — НГIАССР КГБ Шалински районни отделене начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера 22 сентябрь.

НОВ. С. А. КАСЬЯНОВНА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ РАЦИОНАЛИЗАТОР» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Рационализаторски балха даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни рационализатор» яха сийлен цIи лойла **Касьянов** Сергей Александровича — «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене производственно-товарни контора № 2 йолча цеха воккхагIволча мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера 22 сентябрь.

Нов. С. А. АХМАДОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Юрта боахаме дуккхача шерашка болх барахи, лакха хьокхамаш гойтарахи, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Ахмадов** Сапар Ахмедовича — Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера 22 сентябрь.

Нов. И. Т. СОТНИКОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Советски органашка дукхкача шерашка беркате болх барахи, ваьча дийнахьа денз 50 шу дизарца дувзаденнен Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Сотников** Иван Сихоновича — халкъа депутатий Урус-Мартановски районни Совета исполкома председатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера 22 сентябрь.

Нов. М. М. МАДАГОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни органашка дукхкача шерашка беркате болх барахи, ваьча денз 50 шу дизарца дувзаденнен Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Мадагов** Ментула Межидовича — КПСС Веденски райкома шоллагIча секретара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера 22 сентябрь.

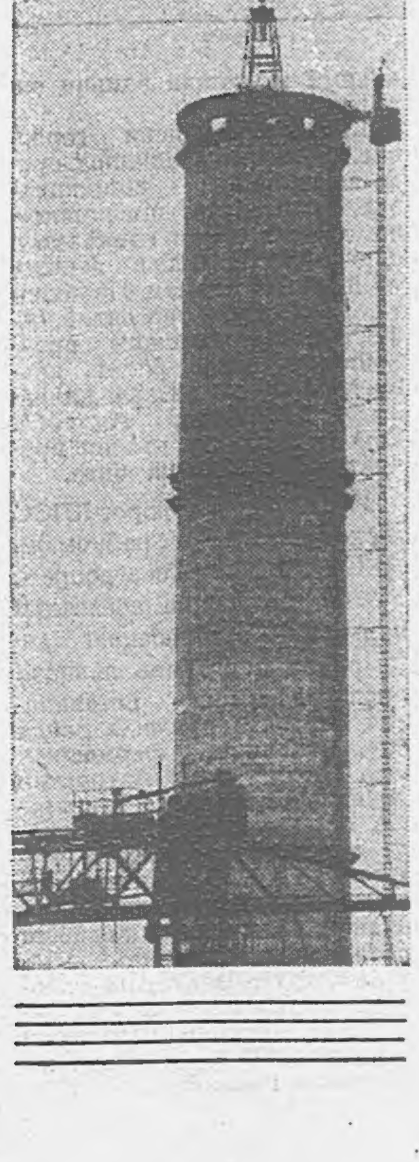

МОСКВА. «Энерговысотспецстроя» специалисташа Ухтински вIашагIтехача авиапредприяте МИ-10К яхача вертолета экипажаца цхьана ТЭЦ-26 яхачун турба 20 тонн хула опалубка хьалъярен цун чурча гIовраш тIа монтаж яра йола 25 тонн хула оснастка оттаярен йола вIалла ца хинна операци йир. Деррига балхаш дир 150 метр лакха йолаш. Вертолетах пайда эцаро йиш хилийтар кхаь дийнахьа ший ханнахьа операци чакхъяккха. Традиционни методащца демонтажи монтажи еш хилча 3 бутт гаргга ха эшаргьяр.

СУРТА ТIА: ТЭЦ-26 кIур боагIача турба тIара оборудовани хьайоаккхача хана МИ-10К яха вертолет.

В. ЯЦИНЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАЬДДАЧА ГIУЛАКХАШЦА

— Шерра яхь а йоаржаяь, паччахьалкхен планаш а шоаш тIанйца социалистически декхараш а тIеххкоачашдеш къахьегаш ба предприяте беррига болхлой, цу яхьо гIо ду тхона дина толамаш даха, — аьлар сога Малгобекски АТП директора Марзаганов Османа, предприяте балха хьакъехьа аз шийга даьча хаттара жоп луш. — Дош алара аьнна хIама дац из. Мовхьаш дIа-юха кхахьара бархI бетта план 129,6 процент кхоачашъяьй коллективо, вал — 106,5 процент. Иштта тIеххкоачашъяьй машинни даьтташта регенераци яра, автомашинаш керда резина а летаеш, тоаяра, бос бола металли тиша аьшки дIадалара планаш. Дерригнех кхом беш, хьурмат деш хилар бахьан долаш планагIа бе безаш хиннар 136 эзар сом долаш хьабаь пайда 256 эзар сома маьха ба. 17 тонн бензин, 4,3 тонн дизельни доагор кходаьд водителаша.

ТIанйцача социалистически декхараштa юкъе белггала хьакъоастаьяр рационализацехи керда техника юкъейоалаярахи йола пункташ. Уж низткъало яр. Бакъда, ди денгара ме доала хьинар совдоахаш, хIара кердачоа тIагIертта уйла еш хиларо, автопредприяте коллектива аьттув балийтаб хьачутийннача рацпредложенеех 6 производствана юкъейоалае. 1900 сома маьха экономически эффект хиннай царех.

Иштта толаме кхоачашъяьй укхаза керда техника балха юкъейоалаяра мероприятеш а. Цар вIаштIехьдалийтад 5 участке керда агрегаташ, механизмаш, подъемникаш дIаоттае а, из бахьан долаш технически гIулакхаш ду ха дикка лоацъе а, дукхагIйола машинаш рейсе араювргйолаш дикагIа кийчъе а.

Из къаьгга бакъдир аравальча сона бIаргадайнача сурто. АТП территоре тIа пхи-ялх машин мара бIаргайовнзар сона. Царна гонахьа цхьацанахьа кулг тохаш боахкар слесараш, шофераш. Юстара латтача КамАЗа дIатIавода со. Кабина хьал а айяь, двигателага хьожаш боахк къона слесарь Газиков Мустафаи машина водитель Картоев Адами. Кадай лел цар кулгаш. Массехк минут мара эшанзар царна мотора голъяьнна моттиг корaяра а тоаяра а. Дукха ха яц Мустафа болх беш вола, бакъда, ший болх хьинаре цо беш хиларах доккха сий ду цун новкъосташа. ХIаьта къаьнарча слесарех Курткин Александрах, Ахриев Батарбеках, Алероев Мухарбеках, ЦечоевгIар даьх Мусайх а воIах Къурейшах а, кхычарех дувца а эшац.

АТП доккхий хувцамаш хиннад укх шера. 1-ча январе денз укхазара водителий бригадай еррига коллективаш боахама расчета тIа а баьна подрядагIа къахьегаш я. Тlеххьара хьахулачох алапи а лургдолаш вIашагIъеллай Кулбужев Ахьмадхан керте латта комплексни ремонтни бригада. Белггала ала деза, цар алапи дикка тIакхийталгах а. Нагахьа санна ткъо шу хьалха юкъера лаьрхIача хIаранена 129 сом мара кхоачаш хиннадеце хIанз укх шерарча бархI бетта юкъера цар хьанйдаьр 187 сом да. Кхыча бригадаща яхь лелаярал совгIа шоайла а ирра къовсам лоаттабу ремонтникаша, шоаш тоаю машинаш сихагIа лине тIа арахеца гIерташ. Цох боккха пайда а баьннаб. Укх шера цхьа бутт дIабахабац автомашинаш паркера араювлара коэффициент 75 процентага дIакхоачаш лакха хиларах автопредприяте коллективо хьалхара моттиг ца йоаккхаш.

Социалистически яхь шерагIа йоаржае еза, лакха хьокхамаш гойта деза, яхаш тIахьехамаш кIезгагIа а деш, гIулакхаца жоп лу малгобекски транспортникаша Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийлеица накъабахара болама. Цу дезача цIейга карарча пятилетка шин шера план кхоачашъяра хьинар а ца кходеш къахьегаме вахте латт уж. ХIаьта Мартазанов Аюп керте латтача пассажирски автобусий водителаша а Евлоев ХIарона кулгалдеча мовхьаш дIа-юха кхухьача грузовой транспорта шофераша а дош деннад карарча шера план Октябра 70 шу дузаш кхоачашъергья, аьнна. Деннача деша шоаш дай болга хьахьокхаш къа а хьег цар.

БархI бетта план хьалхарчар 110 проценти вокхар 164 проценти кхоачашъяьй. Цу коллективашка къаьстта белгалбувлаш болх беш ба водителаш Дахкильгов Макшарип, Картоев Сайда, Мержоев Ахьмад, Картоев Iаддарахьман, Картоев Руслан, Измайлов Хьусейн, Киев Урусхан, дукха кхыбараш. Царна масал а луш, шоай къахьегама лостам луш ба коммунисташ Пешхоев Мурад, Ахриев Хьасан, Климатов Iалихан.

Яхье доккхий толамаш даха гIо ду автопредприятера морально-психологически хьал унахцIена хиларо. Укх шера моттиг яц дисциплина телхаеш. ЦIендаь дIадаькхад укхаза корта бохабу малараш мелалга, дикка лаьгIъеннай финансови нарушенеш а. Бригадай советаша, бригадирий совето, кхыча общественни формированеша, партийни а профсоюзни а организацеша деррига дешаш шоай теркама юкъмоттиге лоаттадеш. дерригнена цIенхаштта тIахьожам лоаттабеш, доагIар хIаранегара хьадехаш хиларах даьна беркат да из. Хьалха деш хинна даьсса хабараш дIа а даьха хьинареча къахьегамца, гIулакхаца жоп лу малгобекски автотранспортникаша парте XXVII съезда, КПСС ЦК январски а июньски а Пленумий решенешта, иштта да цар перестройкана юкъекхухьаш дола шоай лоархIаме дакъа.

Р. АУШЕВ.

КХОАНА — МАШИНАШЪЕЧУН ДИ

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъаяхара къахьегама вахте а этта, шоайла шерра социалистически яхь йоаржальча Наьсаререча ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода бригадашта юкъе даим а хьалхалатташ хьайоагIар Султыгова Насапхана кулгалду коллектив. 22 саг чувоагIаш я цун бригада, беррригаш а балха говзал дика йолаш специалисташ - электромонтажникаш ба.

Ер шу доладелча денз госприемка хьалашка къахьегача завода дуккхача бригадаш коллективаш лоархIаеш яцар цкъарчоа шоай декхарех. Цхьабакъда, из наца латанзар Насапхана нешех.

Шоаш арахеца продукци тIа-тIа дикагIа еш, из алсамйоахаш хьабаьхкача цар селхан кхоачашъяьй 11 бетта задани. Шоай профессиональни цIейна — машинашъечун денна — цар хетадаь къахьегама совгIат да из. ХIаьта Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 70 шу дузача денна накъаболхаш цар лаьрхIад карарча шера план 20-ча октябре кхоачашъе. Шеко яц даим а шоай деша дай хиннача электромонтажникаша из толам а боакххаргхилларах. Цу гIулакха эшаш йола тешшаме лард еллай цар, хIана аьлча ши бутт гаргга ханал хьалха а баьнна хьабоагIаш ба уж.

— Болх кхыча тайпара бе йиш йолаш дац тхо, — йоах Н. Султыговас, — оаха лелаю «коммунистически къахьегама бригада» яха сийдола цIи, беррригаш хIана бац аьнна, коммунистически къахьегама ударникаш ба тха коллективе къахьегараш. «ЦаI массанена хьалхара — массава а цхьаннена хьалхара» яхача девизагIа къахьегаш ба беррригаш а. ДукхагIбараш производства ветеранаш а, балха тIа хьалхалатташ а ба. Кагирхошта шоай опыт дIайовзийташ, царна хьехаш, Iомабеш ба Богатырева Хьава, Аушева Роза, Чапанова Лиза, кхыбараш. Цар хьинарах, говзалах, тийша дукха да тха.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) шоайла дагабувлаш латт производства хьалхалаттараш Х. Богатырева, Р. Аушева, Ф. Дзаурова, С. Султыгова, Л. Зязикова, Л. Чапанова.

Р. АУШЕВА сурт.

ЦIЕЙ СИЙНА

КПСС ЦК-и Советски правительстваи установкаш кхоачаш а еш вай республике дукха болх бу машинашъеча предприятешта реконструкци еча технически эргалонаш чакхйоахаш, арахеца продукци дикагIа хилийтара тIадерзадаь кхыдола балхаш чакхдоахаш.

Цу тайпара къаьстта ка йоалаш балхаш чакхдаьха а доахаш а да «Промавтоматика» НПО Iилма-производственни объединене, «Электроприбор», «Красный молот», «Трансмаш» яхача заводашка. ДIадахача шера эксплуатаце дIаялар НПО «Промавтоматика» объединене опытни завода хьалхара аргIа. Цо таро хилийтар арахеца продукци шозза гаргга дукхагIа хилийта.

1988 шера болх бе йолалургья «Металлист» яха керда завод. Тиша оборудовани йолча къаьнача предприятена меттел хургья из.

Сихача темпашца хьалъеш я «Красный молот» яхача завода Аргунера филиал. 1988 шера дIадоладергда «Пищемаш», «Электроприбор» яха заводаш шеръелга.

Хадданза чакхдоахаш да предприятешта технически эргало елга. Цу гIулакха дукха паччахьалкхен рузкъа дIадохийт. Аьлча кхоачам ба, духхьал цхьайтталагIча пятилетке дIадахийтачунга диллача из укх пхе шера дукха а дукхагIа дIадохийтаргдолга. Керда технологически процессаш. комплексно-механизированни, автоматически оборудовани дIаоттаярга дIаухийтаргда из рузкъа.

КПСС XXVII съезда, КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеш вахаре кхоачаш а еш машинашъеча отрасла къахьегамхоша производстве а цунна доал деча а шерра эргалонаш ю. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара цIей хьакъ ма хиллара дезде гIерташ шоай низи хьинари кходац.

ШийтталагIча пятилетка хьалхарча шера машинашъеча производства боарам лакхбелар 3,7 процент, къахьегама овсарле планал совгIа лакхъялар 3,4 процент. Цу юкъа арахийцар 900 миллион сома маьха халкъа эша товараш.

Продукци арахецалген къахьегама овсарлеи дикка лакхъелар 1987 шера 8 бетта 1986 шера цу ханаца нийсдича, СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» яхача производственни объединене, НПО «Промавтоматика» объединене опытни заводе, «Пищемаш», «Трансмаш», Электромеханически, Электроремонтни заводашка.

Октябра юбилейна накъаболхаш дуккхача болхлоша, инженерно-технически болхлоша гIулакхерча наха шоай деррига низаш оарцагIдоах перестройка дIадеххача тайпара къахьегара, производственни мощностех биззагIа пайда эцара, арахеца продукци дикагIа хилийтара. Иштта, НПО «Промавтоматика» опытни заводе пхе бригадо лакхара социалистически декхараш тIанийцадар пятилетка хьалхарча шин шера задани Октябра юбилейга кхоачашъе. Цхьабакъда, царех йиъне хIанзле шоай дош кхоачашдаьд.

«Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллектива лакхара социалистически декхар тIанийцадар Октябра 70 шу дузача цIейга планал совгIа 100 эзар сома маьха продукци маьхалъяккха. Бакъда, ханал кхо бутт хьалха цу декхарех лоархIаьй из. Социалистически яхье шоашкара хьокхам теларца белгала я А. Меньшиков, С. Яровой керте латта электросварщикийн фрезеровщикийн бригадаш. Уж коллективаш тахан къахьегаш я ноябрь бетта чотагIа.

«Союзавтомастром» ВНПО опытно-экспериментальни заводе дика къахьегарца белгалъьнна я М. Чибиев, А. Алехин, А. Нырков керте латта штамповщикий, токарий, слесарий бригадаш. Цар толамца тIехкхоачашдаьд юбилея сийна тIанийца декхараш.

Вай республике машинаш хьаелга дегIадоаладеча доккха дакъа юкъекхухь конструктораша, технологаша, Iилман болхлоша, объединеней, предприятей кулгалхоша.

Цар кийчъеш балха юкъехувла техника ший дикалга диллача доазол дехьарча мехкаша арахецаш йолчул дикагIа еце вогIа яц. Къаьстта цу даькъе белгалбаха ловра «Промавтоматика» НПО керттера конструктор В. Баганов, «Оргтехника» яхача производственни объединене керттера инженер В. Максимов, «Красный молот» завода конструкторий кулгалхо А. Ряузов, Гудермесски медицински инструментий завода директор С. Казарян, Грозненски электроремонтни завода директор В. Ляхов, кхыбараш.

Шоай профессиональни цIейга вай республика ерригга а машинаш ю предприятеш дикача хьокхамашца накъаьхкай аьлча, харц хургдар. Предприятешта реконструкци еча даькъе мела теркам тIабохийташ хилар да из цкъа-дале. ХIаьта, шозлагIадале, госприемкага во кийчъяннаяр «Красный молот» яхен ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» яхен заводаш. Из иштта хилара тешал деш да, дIабахача бархI бетта цу шинна а предприятена паччахьалкхенга дIа ца луш 8 миллион сом гаргга декхар тIадисалга.

Потребителашта хьалхашкара договорни декхараш кхоачашдаьдац пхе предприяте. Царех лархIа йоагIа «Пищемаш», «Трансмаш», «Металлист», кхыйола заводаш.

ХIанз а дукха я ритмично болх ца беш йола предприятеш. Ма хетта дика яц цар арахеца продукци. Цар арахеца цхьайолча продукце тайпаш къадаларах потребителаша хоатташи дIаэцаши дац.

Производствана реконструкци яра из технически эргаяккхара паччахьалкхено хьахецача рузкъах бизза пай да ца эцаш моттигаш а нислу. Иштта, 1986 шера цу ахчах 83 процентах мара пайда ийцабац, хIаьта машинашъеча отрасле болх бу оборудовани тишъенна 10 шера а кхы дукхагIча юкъа пайда эцаш йоллаше а.

Къахьегама коллективаша кIезига теркам бу предприятеша массехк сменагIа болх бергбола гIулакх вIашгIехьдаккхара. ТIаккха цо новкъостал дергдар производствана интенсификаци яра, социальни декхараш кхоачашдеча капитальни вложеней дикка дакъа дIахьожаде.

ШийтталагIча пятилетка хьалхара ши шу чакхдала дукха ха йисаяц. Цу йисача юкъа динза дисараш теркаме а эцаш де дезар цаI да: ма хулла сихагIа тIехьадусар дIадоаккхалга. ТIехьашкадовла никъ бац. ГIулакх сенах латт, аьлча, из латт, хIанзарча хано дIадехарашка хьежжа йола техника, машинаш арахеца езалгах. Цу тайпара хоадам бир КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеша.

В. ЛИСОКОЛЕНКО,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома промышленно-транспортни отдела заведующе заместитель.

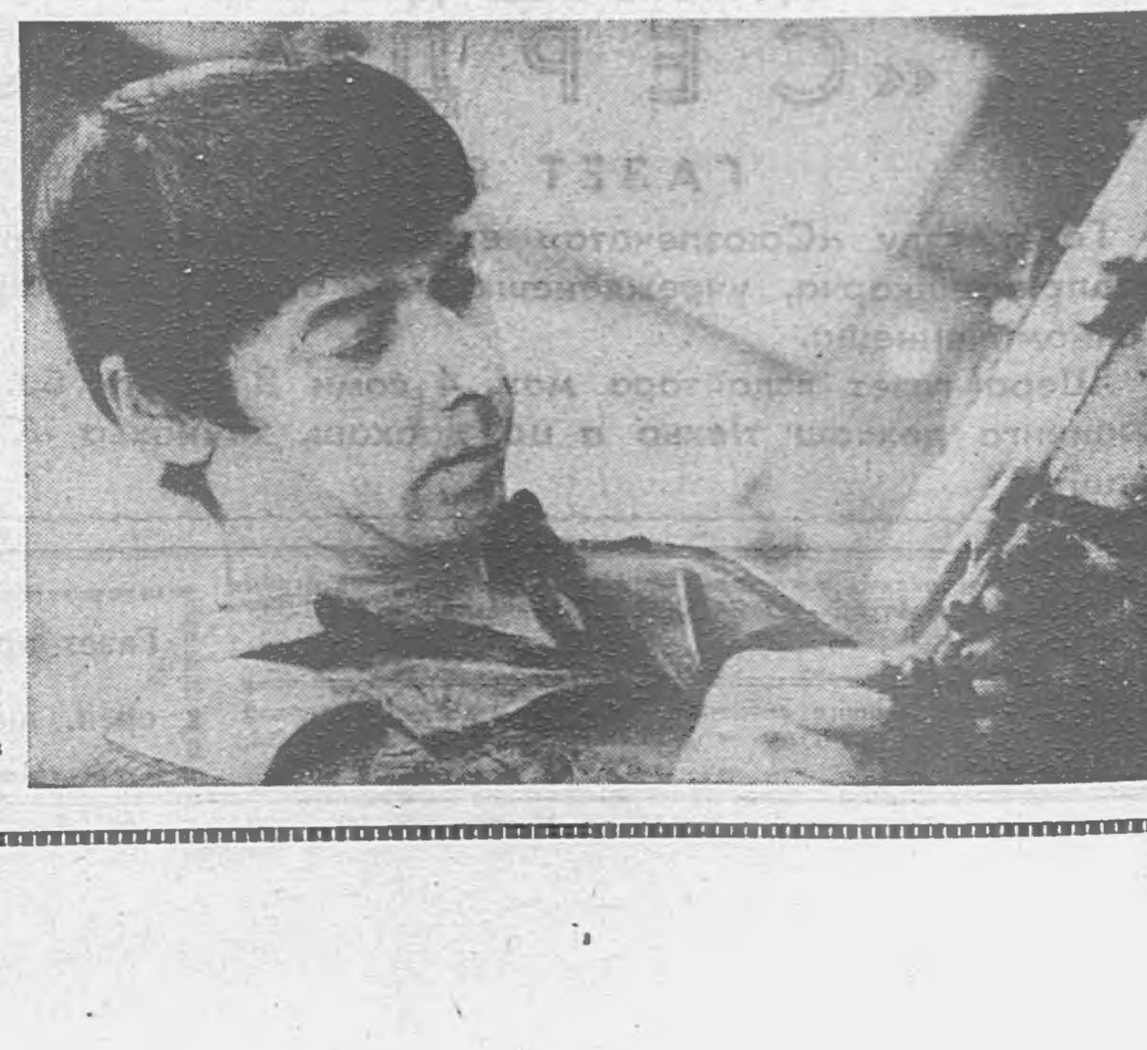

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара юбилейга шийтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъяра яхье яьнна дукха бригадаш я Грозерча «Электроприбор» яхача заводе. ХIаьта царех цхьаяраша хIанзле рапорт деннад из декхар кхоачашдарах. Царех я Амхадов Балауди керте латта токарий бригада а. Цо тахан къахьег хьатIахулача шера январь бетта тIеххьарча деной чотагIа.

Коллектива балха лостам телар, керда толамаш дахара из оарцагIйоахар Б. Амхадов ва. Эггара хьалха масса долча дикача хIаман тIехьа шийгара масал тел къахьегама ветерана. Ший производственни заданеш 130—150 процент кхоачашъю цо.

ЦхьоалагIча цехе массавел хьалхагIа шин шера задани кхоачашъяьрех я Б. Амхадова бригада.

СУРТА ТIА: Б. Амхадов болх беш воалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПЛАНАЛ ТIЕХ

Сийлахьча Октябра 70 шу дизарга 30 эзар сома маьха планал совгIа продукци арахеца лаьрхIад медицински инструменташ еча завода коллективо. Из декхар цо тIаийцадар ер шу дIадолалуш.

Укх шера бархI бетта балхий итогаш йича гучадаьлар шоай дош заводчанаша толамца кхоачашдергдолга. Цу итогаша тешал ду. балха эффективность хIара денга дегIайоагIаш хилара. Иштта, укх шера чакхбаьннача бархI бетта соахка укх ханаца нийсйича къахьегама овсарле 2,4 процент лакхъеннай заводе. Цунга хьежжа дегIаденад товарни продукци маьхалйоаккхалга а.

Цу дерригне таро хилийтай, сентябрь болалуш, лаьрхIачул совгIа 41 эзар сома маьха продукци маьхалъяккха.

Социалистически яхье хадданза хьалха латташ хиларца белгала ба станочникий бригадир, коммунист, КПСС XXVII съезда делегат Г. Кириченко, 1988 шера чотагIа къахьегаш йола шлифовщица Е. Баль, къона сверловщица Т. Бегиева, кхы дуккха бараш а.

Н. БОРИСОВ.

Патриоташ-интернационалисташ кхебеш

КХЕТАМ БАЛАР — КЕРТТАРА ГIУЛАКХ

Сунженски автошкола начальникаца И. Хикаевца къамаьл деш сона дагадехар, ший гIулакх дIадахьа ховш, ший моттиге вола саг ва-кх из, аьнна. Селла безам баха дувцар цо автошкола толамех, тIайоагIача хана де лерхIарех лаьца.

Иса Висаевич санна волча сагах оал, «хьинар дола саг». Ше кулгалде волавелча юххьанца денз объективно а массе оагIорахьара а техкар по автошкола гIулакхаш. Цун теркама кIалхаръяланзар дешара база а, художественни самодеятельность вIаштIехьъяккхар а, курсантащта тIема - патриотически интернациональни кхетам балар а. ХIаьта тIеххьарчун къаьстта йоакхо ю цо ший балха тIа.

— Тха автошкола керттера декхар, цун маIан, дукхагIча даькъе, хургбола тIемахой кийчбар ма дий,— йоах И. Хикаева. — Уж хила беза политически дика кхеташ, дисциплина йолаш, тIема гIулакхахи порядкахи лаьца дика ховш. Цудухьа деррига хьалаш а хьехара процесс а тIема служба хьалашта гаргаувза гIерт тхо. ХIаьта из гIулакх дIадоладелар курсанташка цхьа тайпа дувхар дуахийтаргара, дешара процесса юкъейоалайир практикуми кхыйола тIема гIулакха элементаши.

Де лерхIараш доацаш а хIанзлехьа автошколе даьр дукха да. Цунах со тийшар дешара классашкеи аудиторешкеи хьежача. Юхадийнъяьй кабинетни система, гойтара агитаци. Инструкцега хьежжа я класашкара дешара узлаши деталеши. Къаьстта, пайда лургболча тайпара дIанийсъяьй гойтара агитаци. Уж, духхьал даьд алийтара, хьалтеха доахка плакаташ хинна Iац. Уж (наглядни агитаци) — учреждене профилага хьежжа лаьрххIа хьакъоастаяь тематически материалаш. Дийнденнад укхаза пенгазета а. Геттара дика, уйла тIайохийташ кийчдаьд хьалха тесса леладаь хинна ленински цIа. Цига чакхйоах политически занятеш, беседаш ю, тIема ветеранащцен тIемахой - интернационалисташцен вIашагIкхетараш хул. Ала деза, уж еррига мероприятеш юкъейинхьай специалисташ - водителаш кийчбара йолча дешара плана. Цунна юкъейолх, иштта спорта тIема - прикладной тайпай яхьаш.

Тахан автошкола кийчча я кердача дешара шера курсанташ тIаэца. Уж боагIа автошколе республика тайптайпарча районашкара. Халахете а, кхычахьара хьабаьхкача курсанташта дIаяла фусамаш, общежити яц укхаза. Дукха мах а телаш наьха цIеношка баха безаш хул уш.

ЦIаьхха а да новкъа долаш. Занятеш яьначул тIехьагIа кагирхой шоай лоIаме хул, преподавателий бIарга кIалара бовл. Цудухьа, массаза а нйбац цар мукъача ханах нийсса пайда.

— Из проблема къоастаяра духьа общежити хьалъелаьрхIадар оаха, — шийна дагардар дувц И. Хикаева. — Цхьабакъда, общежити хьалъергйола моттиг хьакъоастае белча цунах хьовзам хилар. ХIана аьлча, районни центральни рынка доазув чулаца дезаш хул тIаккха. Из бахьан долаш дош къоастаданза да, школа вIаштIехьдалац проектно-сметни документаци кийчъе, аьнна, заказ де. Цу тайпарча гIулакхо боабу энтузиастий безам.

ХIаьта таханарча хано вайгара дIадехар кхыча тайпара ма дий: дикагIйола, гIулакха инициатива хьаллацар, из нийсса могаяр.

Г. ПАРОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ВАЙ ДОТТАГIИЙ ОПЫТ

«Нива» сихха унахо волча йода

Хала цамогаш болчарна лаьрхIача носилкашца, лора а санитара а лаьрхIача моттигашца, цIаьхха цамогаш хинначоа наькъ тIа новкъостал де таро луча медицински приборашца Iалашъяь я «Нива» яха санитарни автомобиль». «Массанахьа гIолла чакхяргIйола «Нива» оал цох.

Цу рекламаце проект сога бIаьстий югославски столице хиннача дунен хьалкъашта юкъерча автосалоне волаш кхаьчар. Цхьабакъда машина вай «Автоэкспорто» гойташ яцар, хIаьта из «Црвена застава» яхача югославски автомобильни заводий производственни объединене «Жигули» яхача автомобила цIинхезача модификацешцен, иштта, цамогаш болча наха гIо дара Iалашъяча машинашцен цхьана хьокхаш яр.

Белград мукъаьяьккхача советски югославски тIемахошта оттадаьча памятника гаьна йоацаш йолча Мие Ковачевича улицагIа я «Црвена застава» объединенена чуйоагIа «Ауто-Београд» яха предприяти. Цунна хьалхашка кхоачашде дезаш дукха гIулакхаш латт. Цхьабакъда царех цхьане хьахьекхар коллектив кердача тайпара уйла еш а майрра хьалхашкахьа гIа баккха гIерташ а хилар.

...Лоам чу улла Брус яха сербски юртен кхыйолча нах бахача пункташкен 1983 шера январе хатар хилар: чIоагIа мохк агарах тIа тхов боацаш духхьал лай тIа баха дукха нах бисар. Цхьабараш беабир, лозабир. «Ауто - Београда» къонача, транспорта тIагIолга доаца моттиг, Iай городашца бувзам а боацаш чIоагIа халача хьал тIа яр. Цу ханна «Ауто - Београда» къонача, балха тIа кердадар довза гIерташ болча инженераша Елена Пулетичен фирма технически служба кулгалхочо Жико Бачевацен цхьа «Нива» санитарни машина хьисапе хьае аьнна предложени ялар. Дукха ха ялалехьа тIехь чIоагIа низ болча советски автомобила базе хьаьяьча сиххача медицински новкъостала хьалхара образец, мохк агарах хатар хиннача наьха вахара тIехьа къовсам лоаттабеча ше мо кхы воаца новкъост а хинна дIаэттав.

ХIанз «Ауто - Београда» носилкаш, медицински прибораш, радиостанци лоаттаеча кхыча предприятешца цхьана, «Нивайх», «Жигулей» — универсалий ерригача модификацей базе специализированни йола санитарни машинаш арахецилга вIаштIехьадаьккхад. Уж серийно арахецаш, заказех мара. Белградски предприяте кердачох пайда ийбу Югославерча тIаваха хала йолча районашкарча пациенташта гIулакх деча медицински учрежденеша.

«Универсамах» санитарни машина яр технически оагIонга диллача атта гIулакх дац. Носилкашта, медицински приборашта, лоран санитаркаи ши сидени оттаяра моттиг вIаштIехьяккхара майрра конструкторски решени лехар укхаза. Машина кузов чу массехк сантиметр шера йола кхы тIа секци оттаю. Из оттаяра машина хоадае езаш хул. Сона цар из деш бIаргадайнадац. Цхьабакъда кийчача «санитарка. тIара» вIашагIхетта моттиг лаха хала да. Кхы тIа оттаяьча секце автомобила керттера конструкци, баланс, аэродинамика толхаяц. Из иштта хилар специалисташа бакъдир.

ХIаьта цар наха беш бола пайда сенца бустаргба?

Константин ВОРОБЬЕВ.
ТАСС корр.

СУРТА ТIА: Белградски автосалонера санитарни «Жигули», «Нива».

Автора сурт.
(ТАСС фотохроника).

ЧАТОКУА: ДУНЕ КIАЛХАРДАККХА

Нью-Йорк штата къулба седкъа-малхбузерча даькъ тIа улла йоккха йоаца Чатокуа яха город мехка йовзаш я ший «Американски институтаца». Из ший просветительски организаци я, исторех, литературах, искусствах, дипломатех, религех йолча уйлан ший тайпара йола форум я. Ши шу хьалха укхаза хилар советски американскии общественноста вIашагIкхетар. Къийсар вай мехкаш машаре мишта дахаргда, ядерни герзах дуне мишта кIалхардоаккхаргда яха дош. ШозлагIа вIашагIкхийттар шу даьнначул тIехьагIа латвийски городе Юрмале. Иштта хьахилар традици.

Гой хIанз советски делегаци юха а Чатокуа яхай. ХIанз дукха проблемаш ювцаш дагаборгба — музейни гIулакх вIаштIехьдаккхалца герз хьаделга соцадарах дувцаргда. Ераш я цхьайолча пленарни заседанейи «гергача истолийи» цхьайола цIераш — «Советско-американски отношеней исторически а психологически а аспекташ», «СССР — США: «Торгово-экономически отношенеш», «Кепайоазон кортамукъале», «Общества политически вахаре харжархой лоархIам».

СССР Герзашцарча Низий Генеральни штаба управлене начальника, тIема дешай хьакъехьа вайцига а доазол дехьа а вовзаш волча инарал-полковника Н. Ф. Червова Чатокуа доклад яьй «Шин оагIорча гIулакхий лоаттам» яхача темах. Цо дийцар советски стратегех, вай тIема доктринай перестройкан вай вахара демократизаци яреи хIама кхоллара планашца болча органически бувзамах.

— Укх вIашагIкхетарах аз аргдар «шин этажагIа да»,— аьлар цо. — «Хьалхара этаж машар лорабарах, ядерни герзаш кIезигдарахи уж дIадахарахи долча гIулакхий юкъара мотти дувцар вIаши кхетадеши болча мугIарерча американций, США общественноста, тха делегатий я. «ШоллагIа этаж» — Вашингтона официальни викалаш а хьинаре даькъа лоацаш хилар вIашагIкхийттача. США администрацена хьалха а санна Советски Союзах «Зуламан импери» хет. Тхона атта хилар тIема дешаех дувца, хIана аьлча тха инициативаш, тха предложенеш цIена а конструктивни а я. Вокх оагIорахьа, масала, сенатора Брэдле аьлар Советски Союза «герзаца кийчлулга мара кхы хIама хац». ХIаьта ма дарра аьлча герзаца кийчлулга хьалхьеду США-с, СССР-а а доацаш. Оаха геттара боккха низ тIабахийтар тIема паритет Iалашъяр духьа США-на тIехьакхера. ХIанз оаха дувц американски оагIонца цхьатарра нийсденна. Бакъда из дац цу паритета хьакъехьа тахан карагIдаьначун тIа сайца латт яхилга. Тхо тIехьа да из ма могга лохъяра, — аьнна белгалдаьккхар Н. Ф. Червова.

Американо-советски отношеней хьакъехьара дискусси еш хиннача дуккхача эзарней «амфитеатра трибунера са лоадахо хилар Дональд Хелибартон.

— Со социальни психолог ва, — аьнна ше сона хьавовзийтар цо. — Керттерадар, вешта аьлча дукхагIа царна къувлар наха довзийта гIерт со. Фуд хIаьта СССР-ан США-неи юкъе керттерадар? Тайп-тайпара истори да вай паччахьалкхений. Бакъда вай дах цхьан планета тIа. Нагахьа санна дийна долаш диса вай гIерте, кхетаде деза вай воаш вIаши эшаш хилар, вIаши лархIа Iомадала деза. Новкъа хете а, вIашагIкхийттача цакъалоацарашка президента Рейгана даьча кхайкаралах советски нахацарчен СССР-чеи дикача гIулакха хьокхам, лоархI психолога.

Советскии американскии театральни деятелаш вIашагIкхийттача РСФСР халкъа артиста Евгений Лазерева даьча къамаьлага ладийгIар аз. Истола тIа багIар СССР халкъа артисташ М. Ульянов, И. С. Смоктуновский, американски актриса К. Дьюхерст, режиссер К. Марсолос. Политически дискуссешца йистача геттара кхыйола атмосфера яр укхаза хиннар. ВIашагIкхийтта нах кхотабора юкъарча гIулакхо — искусствана гIулакх даро, шоашка кхаьчача даькъа лоархIам баро. Цар къувсацар, дагардар дувцаш дагабувлар. Царех хIаране йоахар Чатокуа вIашагIкхетаро кхы а дIаьхий даьд вай, кер тохабалийтабар цар.

— Укхаза оаха даьккха массехк ди айхха вIашка эза, диза, цIаьхха а хьахинна вахар санна дар, — аьлар сога Евгений Лазерева. — Американций къайле йоацаш хиина къамаьл, цар безама йIовхал дага ца хиннача тайпара йоккха яр. Наха йоахар: «Марша доагIалда шо, вежарий». Со вах частии цIагIа. Цун дай Пегги Хелли яхаш ба. Цар тхога, советски хьаьшашка аьлар, бехк ма баккхалаш, дуIа де безам барий шун. Тха кулгаш а лаьца дуIа дир: «Везан даьла, баркал хьона е нах тха цIагIа боалабарах, Чатокуа уйла, тхо дог цIена, беркате, тешаме хилар шоашца дIахьолда цар. Вай массане а вахаш йоаккха ха лоаца я, хIаьта Лаьтта массаза а машар хилба, вайна юкъе эттар санна вIаши дагара доввзара атмосфера латтийла планета тIа массаза а».

Грегори Гурофф ЮСИА а «СССР-и США-и вIаши дагаялара Института» а деятелех цаI ва, дукха, ха йоацаш хинна дипломат, хIанз университетски профессор ва. Аз ладийгIад дискуссе цо «Американо-советски отношеней историческии и психологическии аспекташ» яхача темагIа даьча къамаьлага. Гуроффа йоахар Американ СССР-еи «индивидуальни кортамукъалений гIулакх бебе да. «Тха бар бIаьхий мохк ба, — аьлар цо, — цудухьа шийна хетар дIаалара кортамукъале тхона къахьега йолча бокъонал лоархIамегIа я». Гуроффа оттаяь из лоархIама шкала, сона хетачогIа, нийса яц американски а, советски а, е адамий юкъарча а уйлан хьакъехьа, ловча дувцалда Гуроффа «Шийна хетар дIаалара кортамукъаленна» карагIдаьннарех Центральни парке чуваха цIа доацаш гIанда тIа вижа уллачунца цхьана... Цхьабакъда цу хьале лоархIаме да цхьаьхха. Гуроффа йоах, «Нах тхона тара хила беза тхо царца цхьана дахаш хилара». Из-м керда хIама дац, хIара дийнахьа эшар-м да.

— Общественни хеташ дар чIоагIа лоархIаме да, — йоах Гуроффа, — бакъда цунца ховш хила деза официальни нах правительства викалаш болга. Шоашта хетар хьаала цар кIезига тарлургда. Тхона хетацар вIашагIкхетар чакхдоалача хана цхьана йола деклараци кулгаш яздаь хургья, доллача хIамана раьза хургда, аьнна. Со чIоагIа лоIам хинна ва официальни наьха шоашта дагардар дувца йиш хинна. Цо гIо дергда позицеши таронаши дикагIа кхетаяра.

— Гласность, перестройка дика йий-теш Американа?

— Хац сона, бакъда Советски Союза-м дика хила йоагIа. Арахьарча политике мишта хайча, оалалургда дикагIа къоастадаь. ХIанз укх сахьата дукхагIа гу из чурча политике. Общество эргаяккхара ресурсаш хила еза. ТIаккха кIезигагIа хIама дIадохийтаргда герз хьадарга. Нагахьа санна из хуле, герз дIадаккхара дола вай гIулакхаш макарагIа хургда.

Грегори Гурофф дувц лоралуш, бакъда, гуш ма хиллара, мукIарло динза валац гласность, перестройка вайна тIема а йоацаш, машара эшаш хилара.

Эдгар ЧЕПОРОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

Дезала кхуврч

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДЕЗАЛ

Кухне латтача истола маргIа йисттера IотIахайна ягIа Евдокия Андреевна. Истола гоннахьа багIа цун воI Казбек, нус Роза, цар бераш Аслани Софийкан. Пхьер даа кийчлуш ба АлмазовгIар дезал.

Iинмерза, хоза белакъежаш шоайла къамаьлаш ду цар. «Мама, ер йал, ер хоза я, хьона», яхаш марнана хьест Розас. «Дукха яха, са йиIиг хьо, дукха йиача дика а яц сона», — йоах несийна безаме бIара а хьежаш, Евдокия Андреевнас.

МоллагIча наьха яр санна кхел яц цу дезала яр. Тамашийна вIашагIкхийтта нах ба уж. Гаьнарча Украине, ший кIаьнк а кхоабаш, яхаш хиннача эрсий кхалсага Евдокия Андреевнана дагга а дацар, ше Нохч-ГIалгIайчене кхоачарг ма йий аьнна. Цунна хайра хIама хацар гIалгIай къамах. Из маьре яха дукха ха ялалехьа кхелхар цIенда Алмазов Мувса. Мувсай дукхагIболча гаргарча наха из саг йоалаяь хиннавий а е цун кIаьнк вий а хацар.

Цхьабакъда ший воI хIама кхетаде ваьлча, цо хайтар кIаьнкага да мала хиннав, гаргара нах мичахьа бахаш хила беза дийцар. Евдокия Андреевнас воIага даим дувцар цун даьх даьхкача хозача, эздийча гIулакхех, шоашта юкъе хиннача безамах, цхьан хана цхьан метте шоаш бахаш, шийна дайзача а дезаденнача а гIалгIай къамах шийна ховш дар.

Ший дувцаращца нанас кIаьнка керта чу йоссайир патриотически уйла. Дай лаха дагадехар Казбека. Мел вовзачунга а Нохч-ГIалгIайче хетташ, вай мехка карта тIа хьежаш хайра цунна нанас селла чIоагIа бувца нах баха мохк малагIча оагIорахьа ба.

Кавказа къамаш вIаши дукха къестадеш воацача, кхувш воагIача зIамигача саго оагIув биллар шоаш болча — Черкассы яхача городе нийсвеннача цхьан гуржий зIамигача сагаца. Цо бокххача теркамца ладувгIар гIалгIай къамах гуржечо мел оалача дешага, хьамсара хетар кхыметтел «Кавказ» яха дош а. ХIара денна уйлаш йора кIаьнка, цу мехка мишта кхоачаргвархьогI, аьле, хетар. Ди тIехьа совбоалаш боагIар къамандара безам, патриотически уйла.

Интернациональни дог-уйла долаш йолча Евдокия Андреевнана а хацар воIа ше фу гIо дергда. Шийна дагабоагIаш хиннача маьра гаргарча нахага каьхат яздича, юхадайташ жоп а дацар. Ерригa уйлаш юкъагIьяхар Казбека ше. Цхьан дийнахьа чу а вена наьнага аьлар: «Мама, са новкъост — гурже ший мехка гучавала водаш ва. Сона а дагадехад цунца ваха, сай гаргара нах корабоагIийи хьажа». «Со раьза я, са кIаьнк, — аьлар нанас, хьажа хьай аьттув боалий».

Са эгар Евдокия Андреевнай воI кийчвеш а накъа воаккхаш а, дунен тIа цун эггара везагIа вола саг вар малаш ба ца ховш бола нах лаха, гаьнарча новкъа водаш хиннар. «Цхьабакъда со дог тийша яр хьаша-да лоархIаш, везваь тIаэцаш, денал, эздел долаш хиннача гIалгIашта из тIаккхьачача цунна гIо дергхиларах а гIулакх тешаме хургхиларах а», — яхаш дувц цо ше.

Тоъал ха а яьккха, ше бихьа никъ а ца хулаш, гаргара нах кора а ца боагIаш юха цIавера Казбек. ЧIоагIа дега бохам хилар нанна а. Цунна чIоагIа ловра ший кIаьнка дай хьакорабоагIалга. Амма дог дилла Iанзар зIамига саг. Массехк шу даьннача гIолла цIаькха а ший доттагIчунца новкъа вала лаьрхIар цо. Юха а вера из Кавказе. ГIалгIай меттала арадувлача газета редакци лехар Алмазова. Цунна дика ховра журналисташта малагIа мичахьа ва дикагIа ховргдолга.

«Сердало» газета редакце а вена АлмазовгIар тайпа даха моттиг а хьатта, Наьсаре вахар зIамига саг. Халла корабир дай. Эрсечо ваь ва, аьнна, дIататтанзар, везваь тIайийцар даь вошас Беслана. 1944 шера, Кавказера дIаболхаш, тайп-тайпарча миIингашка нийсенна хиннача даь вежарашта хацар шоай веший воI волга. Цхьабакъда, ши тIадам санна шоай вешех Мувсайх тара вола зIамига саг бIаргавайча кхийтар уж дерригнех а.

Дукха ха ялалехьа Грозне ваха вера Казбек. Яйзар, езаслар Назране яхаш хинна Дудургов Мухьмада йоI — Роза. Зоахалол хьоадийр. Дуккхача шерашка массайтта къамах латтача коллективе къахьегаш, тайп-тайпарча къамех болча нахаца доттагIал долаш хьавоагIача Мухьмада къердапзар зIамига саг хьан ваьв, мичахьара гучаваьннав. Эггара керттерадар: шийна хьаьнала вахаш хилари йоIн зIамисаги шоайла безари лаьрхIар цо. Ишта хьахилар интернациональни дезал.

Евдокия Андреевна йолча каст-каста, гучабовла, цунна эшачунга, доацачунга хьажа Украинне болхар Казбеки Розаи. Несийна чIоагIа раьза яр марнана. Черкассы бахача цун гаргарча наха а чIоагIа езъяь тIанийцар Роза. Къам дувцаш дола дош вIалла хьалхашка а сттанзар царна. Советски халкъ дерригa а цаI долга дика кхетаду нах бар уж.

Дукха Iеяланзар Евдокия Андреевна воIахи несехи къаьста, е из цига йита лаьрхIа къонабараш а бацар. Ше пенсе ма яхинге а, Грозне яха хьалъера.

АлмазовгIар дезал байзачо кхетадергда эрсий а гIалгIай а къамий дикагIа, эздийгIа мел йола оамалаш цу дезале вIашагIкхийтталга. «Са йиIиг», аьле мара, йистхилац марнана. «Са-м шиъ нана я», — йоах Розас. ФунагIа даь а тарбала гIерташ, низкъала леладеш гIулакхаш дац царна юкъера дараш. Дег тIара доагIа, хила маддеззара дола Iинмерза гIулакхаш да, цхьа уйла я — советски наьха охаргдоацача интернациональни доттагIала дог-уйла.

ХIаьта Казбеки Розан хьаьнала къахьегаш, дика кхетам луш шоай бераш хьалкхедеш боахк. Казбек — центральни ювелирни мастерске мастер ва, Роза — автомотолюбителий общества керттера бухгалтер. Цар шинне доттагIий а ба тайп-тайпарча къамех — эрсий, нохчий, гIалгIай, дагестанцаш.

«Цхьа цIей долаш е духхьал саготалла царнга вIашагIкхийтача хье малагIча къамах ва диццлу хьона». — яхаш дувц цар доттагIаша Вахаси Заремаси.

ТIаккха Евдокия Андреевнас дег тIара йоах: «Сай захалаш санна дукхабезаш гаргара нах са вIалла хинна а бац». ХIаьта из Назране яхача доккха цIей хул вокхарна.

Грозне Чернышевске цIерагIча улицагIа бахаш бола АлмазовгIар интернациональни дезал барттайна, хьаьнала, эздий ба. Цар къердац саг малагIча къамах ва, цар къерд из саг миштав, малагIа уйла-нигат долаш ва, цун нравственность малагIча боарам тIа я.

Х. ГИРЕЕВА.

ЦIен-нанна дола хьехамаш

ЦIен-нанна эггара чIоагIагIа эшашдар да даа хIама дика а чам болаш а кийчде хар. Наха чIоагIа хоза хеташ а лоархIаш а кхача ба тайп-тайпарча сомех еш йола вареньеш. Уж дуккхача тайпара е хов кхалнаха. Цхьабакъда, такан тха безам ба хIанззалца дукха болча наха уж ца яьча сомех а баьцадаарех а уж мишта ю шоана довзийта.

Хьайбай варенье. Хьайба чкъорма а яьккха, юкъера дог дIа а даьккха, дакъилгаш даха деза. ТIаккха сирдаьккхача яьча уж Iочудахка деза. КIедж йоахаш латта хий IотIа а детта, 15 — 25 минута кхехкае еза. Царна тIера хьаьяха чкъораш кIеззига хий а детта, шоаш къаьстта кхехкае еза. Царех хьаьлннача сокаx сироп де деза. ТIаккха хьайбашта из сироп IотIа а детта, латташ 3 — 4 сахьат даккхийта деза. Кхозза-дIазза пийшка тIа а оттаяь кхехкае еза хьайбайх чакхса далцца.

1 килограмм хьайбайх 1 килограмм шекари 2 пела хийн тоха деза.

Харбаза чкъорий варенье. Харбаза чкъоргашта тIера баьццара диткъа чкъор дIадаккха деза. ТIаккха чкъоргаш тийда а тийда, шийла хий тIа а детта. 5 минута кхехкае еза. Цул тIехьагIа тIера хий дIа а даьккха, салфетка тIа уж йокъае еза. ТIаккха кийчдаь шелдалийта латтача сиропала Iочу а яхка, лаьгIача цIер тIа 10 — 15 минута кхехкае еза. ТIаккха цIера тIера хьа а яьха, 3 сахьата латтийта еза. Юххера а кхозза дIатIа а оттаяь, царна чакхса даллца кхехкае еза. Кхийкха йоалаче хана лимона соки ванилини тIатоха еза.

1 килограмм харбаза чкъоргех 1 килограмм шекара песок, 2 пела хий ах лимон ах порошок ванилин тоха еза.

Пастах еш йола варенье. Аьрго йола паста хьа а ийца, тIера чкъор дIа а яьккха, паста юкъе гIоила ахъяккха еза. Юкъера доги генараши дIадаха деза. 2 — 3 сантиметр хургйолаш зIамига кусокаш яха еза ТIаккха 3 — 8 минута кIедж йоахача хил Iочу а йилла, шелъялийта еза. Сироп тIа а детта кхозза тIаотталь кхехкае еза, цIег тIера хьамассаза якккха, латташ 8 сахьат а доаккхийташ. ТIехьара цIер тIа оттаеча хана, чамага хьежжа ванилини лимона кислотан тоха мегаргъя цох.

1 килограмм цIенъьча пастах 1,2 килограмм шекара песок, 2,5 пела хий. 3 грамм лимона кислота тоха еза

ЮХА А ХАЛЧА ЭТТАР

Юмористически дувцар

БIаьсти яьлча денз гуйре шелъяллалца шийна чIоагIа езаеннача Тюменски областе «шабашкагIа» хулар Дуллуг-Махьма. ХIаьта Iай? Iай ший юртахошта юкъе пирстоп санна вахар из. Iуйрийна из ламаз даь ма ваьллинге а, ши-ше хьалхаяла а гIерташ, дулх-хьалтIам, индийски чай хьатIадахьар из вагIача истола тIа цун шин сесаго.

Из даь ваьлча, цхьан цIагIара вокх цIагIа а воалаш, исташка фу хьал да хьожар из. Куро цхьаннена бIара а хьеже, вокханга баге а техе, шийх визза, къонах хеташ, дог айдале, мекхех кулг а хьекхе, коа аравоалар. Укхаза ший цIенах доккхал деш бIара а хьеже, чIоагIа раьза волаш кулгаш вIашка хьокхадора. ХIаьта цун цIен лард юрта эггара доккхагIдолча беной тайпах волча Дуттуг-Эмина цIенчул 20 сантиметр гаргга лакхагIа яр.

Духхьал лард лакхагIа хиларах хинна а ца Iеш, беригача лоалахоел а тIех вар Дуллуг-Махьма кхы мел долчоа а. Пхе воIага институташ а яхийта, уж мегаргдолча балхаш тIа дIанийсбаьбар: цаI — кладовщикалла, шоллагIвар — завскладалла, кхоалагIвар—линейни контролералла, виълагIвар—завмагалла, хIаьта пхелагIвар бензозаправке заправщикалла. Царех хIаране «Жигули» а яр. ХIаьта Дуллуг-Махьмий ший — «ГАЗ-24». Далла шийна хов-кх из деррига а по мел хала даьд. Ткъаь сезонах «шабашкагIа» вахав из ше. Цига а кIеззига мах телаш болхлой увттабеш шортта ахча доаккх шийна. Уж лелабе атта дац. ХIаьта цун ши сесаг даим базар еш лел. Атта гIулакх дац из а. Милицех лоравала веза, дIалапа а ма тарлой.

Ший юртахоша меттел, кхыбараша а дика лоархIаш вар из. Пайхамара цIенах баьннаб яхаш бола Хьусени Хьасани лаьрххIа из волча мовлат деша боагIар. Царна дика йовзар вай «турпала» камаьршал: мовлат дийшачарна наха 25 сом луча Дуллуг-Махьмас итт туман мож йоашаргйола каьхат кхоссар. Из тамаш а яцар. Юрта эггара лакхагIа лард йоалла цIа, ши сесаг, рузкъа — «виззача къонахчун» хила мел дезар долаш дар. ТIаккха ше кховзткъа шу даьнна мара а вацар. КхоалагIа сесаг йоалае лерхIаш а вар.

«Ког Iеттачара хий а доаккхаргдолаш, цIе-кIай бос лепаш, Шатойра лоамаш санна дегI долаш, Дадашева Тамаре яр санна оаз йолаш жеро я-кх аз хьона лехар», — яхаш цхьа бутт хьалха ялхлагIа хинна мар дIавелла тоам бола жеро Дагман хестаеш лелаш лоалахо Хадижат а яр.

Жерочох бIарг техачул тIехьагIа, геттара ког байбелар Дуллург - Махьмай, дог корзагIдаьлар. Дагман ший яьнна ха теркал ца еча кхалнахах яр. Духе, басараша, пудараша, лоаца хоадабаь басар даьча керто, дегI къайлла йоаллача корсето халкъа фаьлгаца ювцаш йола Маьлха Азни яьяр цунах.

Жерочох бIарг а теха цIавоагIаш сов дог гIоздаьнна волаш ше тIавагIача машина гIанд хоалацар Дуллург-Махьмийна. Ший дегI Эсамбаев Махьмудачул нийсагIа, Арсамаков Исраилчул низ болашагIа, ший зIамагIволча воIал къонагIеи хетар цунна. ХIанз шийгара хьал дагадехача куро мекх урагIа хьовзадора Дуллург - Махьмас.

Дукха ха ялалехьа Дагман йоалайир. Шийх хьогаш бIаргаш къерзадеча йоккхагIйолча шин энгара юххе гIолла тIехлелхаш, цIагIа гIулакхаш деш лелар нускал. Антрацит кIора хьекхача санна Iаьржа басар даьча мекхашеи къонача нускалои цхьа итт шу къонваьвар Дуллург-Махьма. Цу ханна бIаьсти гаргагIертар. ХIаьта вай «турпал» ший къона нускал а нийца ахча дакхха вахар, йоккхагIйола ши къаьний базар е цIагIа а йита.

Цхьаккха а цхьа ха йоацаш мичад. Гуйре шелъелча цIенгахьа бийрзар «къонабараш». ЦIакхаьчача хайра Дуллург - Махьмийна шийна цаметтача оагIорахьара шийна чов яьлга. Чов хьаьо яьяр? Нашхой тайпан ши шай мах боацача Котал-Хьажас. Цун дьша хьастара вираца хий кхихьад. ХIаьта пар йиар цунна хьастам чутоха мегаргболаш йокъаенна сискали дахча дошадергдолаш миста берхIеи бар.

Дуллуг - Махьмийна гаьна воаццаш, цхьан тишача цIалга чу вахар Котал - Хьажа. Цун ши сесаг коа ара а яьле, вIашкале эттача, юртара Iехаш дола жIалеш совцар.

ХIанз мара кхийттавацар Дуллург - Махьма лоалахочун тийшача балхах. Деррига дуне баьддийрзадар укханна. ХIанз юха тохавала везаш дар гIулакх.

Деррига хиннар фу дар аьлча. Дуллуг - Махьма договорагIа цIавалехьа Котал-Хьажас цIа даьдар укханчул 30 сантимер лакхагIа лард а ella, хIаьта цу цIагIа вIашкалувш хIанзле йиъ сесаг яр. Цу гIулакха уйла еш из волча хана, коара нах чукхайкар. Ер дIаара ваьлча укхан бовзаш боаца нах бар укхан коа баьхкараш. Царех цхьаннена тIаювхар милице форма. Из бIаргавайча мекхаш Iодахар Дуллург-Махьмий...

Р. АГАМЕРЗУЕВА.

СПОРТ

ДIайолаеннай «ГуйребIаьсти» яха РСФСР кагирхой футболни командашта юкъера яхьаш. Цига дакъа лоацаш ба бархIлагIчен иттлагIчен спецклассий дешархой.

Вай республикерча шин командо дика дIайолаяьй яхьаш. БоккхагIболча (10-гIа класс) кагирхоша яккха йиш йолча ялхнех йиъ очко яьккхай. Къаьстта дош ала лов зIамагIболча футболистех (8-гIа класс). Цар цхьатарра 3:0 счет йолаш эшабаьб Нальчикера, Каспийскера, Махачкалера шоай ниисархой. Ялх очко йола уж турнирни таблице хьалхарча моттиге ба.

* * *

Футболах йола Нохч-ГIалгIайчен чемпионат чакхъяларга дIагIертай. ТIеххьарча туре «Темпо» (ГРМЗ) счет 0:2 йолаш эшайир Аргунера «Даймохк». Къаьстта дика лайзар «Агропром». Из счет 8:0. йолаш «Нефтехимикал» котъьлар.

А. ИЗМАЙЛОВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА

В. И. Ленина цIерагIа майда.

19.00. Н. К. Крупскаяй цIерагIча ДК вокально-инструментальни ансамбла концерт.

М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парк.

6.00. «УнахцIенон» клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. Гаьнарен гаргарен илли» яха радиоконцерт. 10.00. Кроликийн нутрийн выставка. 14.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 15.00. Духови оркестра концерт. 16.00. Массови ловзараш, викторинаш. 17.00. Парка художественни самодеятельноста концерт.

СДЮСШОР горонo стадион.

9.00. Мини-футболах йола республикански турнир.

1-ча Мая цIерагIа беш.

8.00. Книжкаш дезарий городской клуб. Книжкай выставка. Книжкаш хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК.

19.30. «ВIашагIкхетар». Дискотека. 20.00. «Мехкашкен континенташкен гIолла» яха кинолектори.

«Красный молот» завода ДК.

10.00. Барзкъа хьадаккха тега а Iомалуш да. 12.00. Английски мотт Iомабара йола кружок. 14.00. «Атеист» яха кинолектори. «Тхо — атеисташ». 18.00. Iарбий меттала къамаьл дувца Iомалуш да. 18.00. «Машиностроитель» яха кинотеатр. Музыкальни салон. И. Штрауса йовзаш йола меладеш дIалохх Нохч-ГIалгIай госфилармоне симфонически оркестро.

Пролетбата цIерагIа ДК.

9.00. Призывника Ди. 10.00. Старопромысловски района Ден хетадаь дуккхачар цхьана сакъердар. 13.00. Къонабарий цIей. 14.00. «Къона пожарник» яха киноклуб. 16.00. «Шерша Октябра цIе байракх!» яха литературно-музыкальни композици. 18.00. Лакхерча классий дешархой гуйранара бал. «Сийлахьча поэта дукха езаш хинна ха».

«Оргтехника» ДК объединени.

10.00. Пропагандиста Ди. 14.00. «Седкъа» яха клуб. «Хьан дукхагIа хов?», «Хьан дикагIа ду?» яха октябрятски говзанчий конкурс. 15.00. «Росинка» яха берий кинотеатр. 16.00. «Оргтехника» ГПО берий комбинатий «Малышок» яха спартакиада.

М. Горьке цIерагIа клуб.

10.00. «Къахьегача наьха сий ду оаха» яха асфальта тIа сурташ дахкара конкурс. «Цу деной сийле цIаккха йоврггъяц» яха устни журнал. 18.00. Старопромысловски района Ден хетадаь микрорайона цIей.

В. Маяковске цIерагIа клуб.

17.00. «Хургдар тахан дIадолалу» яха кинолектори.

КIИРАНДИ

В. И. Ленина цIерагIа майда.

18.30. «Красный молот» завода ДК художественни самодеятельноста концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк.

Машиностроитела Ден хетадаь дуккхача наха цхьана салаIар. 6.00. «УнахцIенон» клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Советски илле антологи» радиоконцерт. 10.00. Кроликийн нутрийн выставка. 14.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 16.00. Нохч-ГIалгIай госфилармоне симфонически оркестра концерт. 17.00. Шин актера театра концерт. 18.00. «Са бера ханара танго» яха халхарий сайре.

СДЮСШОР горонo стадион.

9.00. Мини-футболах йола республикански турнир. 16.00. НГIАССР футболах йола клубни яхьаш. «Агропром» «Даймохк».

С. М. Кирова цIерагIа ДК.

16.30. «Нийсархо» яха клуб. «УнахцIенон вайн» яха диспут.

Химикий ДК.

10.30. «Нийсархо» яха кIиранден клуб. «Легенда а даь бувцарех». Утренник.

Просвещене болхлой цIа.

16.00. Кагирхой халкъа театра сайре. Актерал хетабеш. 19.00. «Ах ей бы Блока, Брюсова, а у нее — винтовка» яха литературно-музыкальни композици.

Пролетбата цIерагIа ДК.

10.00. Старопромысловски района Ден хетадаь дуккхача наха цхьана сакъердар. 11.00. «Тха район» яха берий суртий выставка. 14.00. «Чебурашка новкъостий» яха киноклуб. 16.00. Художественни самодеятельноста коллективий цIейя концерт.

«Оргтехника» объединене ДК.

10.00. «Машиностроитела Ден хетадаь радиоконцерт. 10.15. Мини-футболах, настольни теннисах, шахматах йола яхьаш. 11.00. «Росинка» яха берий кинотеатр. 12.00. Асфальта тIа сурташ дахкара йола конкурс. 13.00. Машиностроитела Ден хетаяь митинг. 16.00. Художественни самодеятельноста концерт. 16.30. «ЦIен-нана» яхача клуба модай ЦIен моделешка хьажа хьех. 18.00. Гуйранара бал. 18.00. Машиностроитела Ден хетаяь «Оргтехника» объединене болхлой салаIара сайре.

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА
ПРОПАГАНДИСТА ДИ

7.00 — «90 минут».
8.30 — «Место встречи изменить нельзя». Телевизионни художественни фильм. 4-гIеи 5-гIеи сереш.
11.10 — Дизза къамаьл. «Опыт хьахилар».
12.30 — ШоллагIа Ерриг-союзни халкъа творчества фестиваль.
13.00 — «Ни пуха, ни пера». Телевизионни очерк.
13.20 — «Халкъа ашараш».
13.30 — «Массанена а хIаранена а». Чебоксары, Горький яхача городашкарча чуIе фусамаш хьалъяра проблемаех.
14.00 — Пропагандиста Денга. Теоре дешаш. «Красная заря». яхача Iилма-производственни объединене пропагандистий балхах масал а оттадеш просвещене балха перестройках.
14.30, 17.45, 23.10 — Кердадараш».
14.40 — «Уж хьалхара химнаб» яхача циклацара. «Из Ленинграда Iомавеннав». В. Н. Бабушкинах дола документальни фильм.
15.00 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль... Йемена культурни тIехьале (ЙАР).
15.30 — «Хьайбай дунен тIа».
16.30 — Исполнительски искусства говзанчаш. С. Аккордо (Итали).
17.25 — «Кентервильское привидение» Мультфильм.
17.50 — «Хрустальный глобус». Телевизионни документальни фильма премьера. 1987 шера июнь бетта Москве хиннача Дерригдунен кхалнаьха конгрессах.
18.55 — Iан ханага довлар.
19.10 — Сийлахьча Октябра юбилейга. Историн довргдоаца мугIараш. «Белорусский вокзал». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Шоаттден сайрийна». «Михаил Жванецке дех».
23.15 — «Созвездие «Динамо». Телевизионни документальни фильма премьера

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «А ельник зелен и тенист». Iилма-довзийтара фильм.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — Iуйрийнара почта».
9.30 — Туркменски телевидене программа.
10.50 — «Вай беш».
11.20 — Ф. Рабле. «Гаргантюа и Пантагрюэль». Дунен художественни культура.
11.50 — «Веханза вена доттагIа». Субтитрашца художественни фильм.
13.15 — «Тео Адама дех».
14.30 — В. Маяковске стихаш еш РСФСР заслуженни артиста Е. Киничновс.
15.05 — «Даурия». Художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
18.15 — Кхоана — машинашъерий Ди».
18.50 — Хоамаш реклама.
19.00 — «Школа. ПТУ. Завод».
19.30 — «Дезала юкъера концерт».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Малыш и Карлсон». Мультфильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.10 — «Буц баьшара я». Телевизионни художественни фильма премьера. 1-реи 2-гIеи сереш.
00.00 — «Кердадараш».

27 СЕНТЯБРЬ
ДЕРРИГДУНЕН ТУРИЗМА ДИ
МАШИНАШЪЕРИЙ ДИ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спорт-ото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — Дерригдунен туризма денга. «Никъберий клуб».
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «С...Iад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль... «КIувсаш дар» (Афганистан).
15.10 — Концертни студе Останкино СПТУ выпускникашца вIашагIкхетар
16.40 — «Новкъост илли». Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Ригера передача.
17.30 — «Догам дола фаьлг», «Сурт-сибат». Мультфильмаш. (Киргизи).
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Бегашта а бокъонца а». Сатирически передача.
19.30 — «Кинопанорама».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Футбольни обозрени.
22.20 — «Иллена дIаденна вахар». РСФСР халкъа артистка И. П. Яунзема кхолламах.
23.35 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаоттаI».
8.20 — «Мастера сий балхо доаких». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.50 — «Хьамсарча мехка ашараш». Фильм-концерта премьера.
9.15 — «Эрсий къамаьл».
9.45 — Дунен музыкальни культура ганзера. А. И. Хачатурян. ШоллагIа симфони.
10.35 — Машинашъерий Денга. «Запорожец» — зIамигача автомобила йоккха проблемаш». Телевизионни документальни фильма премьера.
11.05 — «Камила» Телевизионни художественни фильм. 1-реи 2-гIеи сереш.
13.15 — «Дунен кагирхойн».
13.45 — Мехка къаман театрий фестиваль. «Даханаго». А. Шогенцукова цIерагIча Черсий-Балкхарой паччахьалкхен драматически театра фильм-спектакла премьера. Автор — З. Аксиров.
15.45 — Реклама.
15.50 — Волейбол. Европа чемпионат. МаIанах. Голланде сборни — СССР сборни. Бельгера передача.
16.20 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Советски искусства оагIонаш. «Литературен театри». 6-гIа фильм.
17.35 — Бокс. СССР кубок. Финал. Хабаровскера передача.
19.05 — «БаьцовгIай дуне».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Карлсон цIаккхаьчав». Мультфильм.
20.15 — «Iилмен техникех», Киножурнал.
20.15 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Йемена культурни тIехьале». (ЙАР).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Карусель». Телевизионни художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

28 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Футбольни обозрени.
9.05 — Ю. Яковлева турпалаш экрана тIа. «ЙиIиг, кино юкъе хила безам бий хьаъ».
10.25, 16.00, 17.30, 19.30 — «Кердадораш».
16.15 — «Моаршал да хьога, музыка». «Амгински михаш» яхача берий ансамбла выступлени. (Якутски АССР).
17.30 — «Призвани». Телевизионни журнал (Литовски ССР).
17.35 — «Бiехала хьагIар», «Тамашийна бальзам». Мультфильмаш. (Киргизи).
18.00 — «Ауэзов Мухтара араз».
19.45, 22.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Сихдари перестройкех. «Омскшина» яхача производственни объединене балха опытах. Дакъа лоацаш ва Социалистически Къахьегама Турпал, объединене генеральни директор Г. В. Будеркин.
19.35 — М. Горьке ерригa пьесаш. «Достигаеви кхыбараши». Союза ССР Паччахьалкхен зIамигача академически театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Достигаеви кхыбараши». Фильм-спектакла дIаходдар.
23.00 — «Из шоана дуллургда».

II ПРОГРАММА

18.15 — «Кердадараш» (нохчий меттала)
18.25 — Республикански техникий театра спектакль (нохчий меттала).
19.05 — Фильм-реклама.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче», Информационни программа.
19.30 — Документальни фильм.
19.55 — «Каьхата тIехьа — саг» (гIалгIай меттала).
20.20 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — «Са Даьхен салте».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Нана маьре яхай». Художественни фильм.
23.10 — «Кердадараш».
23.20 — Волейбол. Европа чемпионат. МаIанах. СССР сборни — Югославе сборни. Бельгера передача.

РАДИО

26 СЕНТЯБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
6.55 — 7.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Объявлени.
10.15 — РадиоладувгIархой хаттарашта жоп лу.
10.35 — 10.40 — Музыка
11.00 — «Хьона, Даймохк, салтечун дог».
11.30 — 12.00 — «Перестройка» наькъагIа»
12.40 — «Октябрь са халкъа кхеле» (нохчий меттала).
13.00, — 13.15 — Музыка.
15.15 — «В тональности Р. Паулса» яха музыкальни программа.
16.00 — «Бригадни подряд болх беш я» (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал.
18.20 — 19.00 — «Музыкальни почта».

УКВ

19.00 — «СалоIа минуташ», Радиокомпозици
19.20 — «Тха музыкальни галерея». ДIалохх Мусаева Лайлас.

27 СЕНТЯБРЬ
ГIИШЛОНХОЧУН ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявлени.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза мелодеш».
11.20 — 12.00 — ГIишлонхочун Ден хетаь цIейя программа.
15.15 — 15.30 — «Вай лоалахой болча» Къулбаседа ХIинийчера передача.
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона сесна» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал волчарна хетадаь концерт.

УКВ

19.00 — Концерт.
19.30 — Иллеш, мелодеш, ашараш.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАХЬОШ ДА 1988 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийнв вахара — 2-80-12. 2-54-04: промышленностев транспортен — 2-75-81. 2-65-01: юрта боахама — 2-47-84. 2-90-66; культура — 2-64-75. 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907. г. Грозный, ул. Маяковского. 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12. 2-54-04: промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66. 2-47-84; культуры — 2-64-75. 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05291. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского. 92 Заказ № 3355.